

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Jiří Slimařík

Křesťanský příklad života v utrpení Anny Bohuslavy Tomanové ve srovnání s
Apoštolským listem Jana Pavla II. Salvifici Doloris

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf

Olomouc 2015

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením ThLic. Michala Umlaufa a uvedl v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a další zdroje.

V Hnojicích dne

Poděkování

Děkuji ThLic. Michalu Umlaufovi za odborné vedení práce a mnoho cenných rad a podnětů.

P. Filip M. Antonín Stajner S.T.L., III. OP a paní ing. Jaromíra Machovcová patří k těm, kterým vděčím za poskytnutí cenných materiálů a příklad vlastního života v utrpení.

Děkuji také Bohu, že jsem se mohl zabývat tímto tématem.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	5
1 Utrpení a bolest člověka.....	8
1.1 Bolest těla i duše	8
1.2 Poslušnost a věrnost	9
1.3 Strach z utrpení	10
1.4 Pojetí utrpení v Písmu Svatém a Salvifici Doloris, Apoštolském listu Jana Pavla II. O křesťanském smyslu lidského utrpení	10
1.4.1 Starozákonní pojetí utrpení.....	11
1.4.2 Novozákonní pojetí utrpení	12
1.4.3 Apoštolský list Jana Pavla II. Salvifici Doloris	14
2. Život a duchovní cesta Anny Bohuslavy Tomanové.....	22
2.1 Rodina a životopisná data.....	22
2.2 Náboženské vzdělání a přijetí svátostí.....	23
2.3 Přijetí nemoci.....	25
2.4 Druhé obrácení	26
2.5 Obdarování stigmaty.....	27
2.6 Život v nemoci	28
2.6.1 Pochopení smyslu utrpení.....	29
2.6.2 Oběť za kněze a církvev	30
2.6.3 Bolest duše.....	31
2.6.4 Poslušnost.....	32
3. Utrpení nesené s Kristem.....	33
3.1 Vztah lásky a utrpení	33
3.2 Utrpení a účast na spáse	34
3.3 Paradox síly a slabosti trpících	35
Závěr.....	36
Abstrakt	38
Seznam pramenů a literatury.....	40
Seznam zkratk	42
Seznam příloh	43

Úvod

Pro svoji bakalářskou práci jsem hledal praktické téma. O Anně Bohuslavě Tomanové mi řekla moje švagrová, když se vrátila z prvního setkání Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové v Klášterci nad Orlicí. Přál jsem si, aby mi práce o křesťanském smyslu utrpení, v souvislosti s Annou Bohuslavou Tomanovou, pomohla lépe chápat trpícího spasitele Pána Ježíše Krista a také trpící bližní.

Anna Bohuslava Tomanová byla pro mne do té chvíle neznámou ženou, o níž jsem nikdy neslyšel, přestože o ní vysílala pořady televize, rádio a vyšlo poměrně hodně novinových článků. Za komunistického režimu bylo zakázáno o Anně Bohuslavě Tomanové psát a veřejně šířit informace o jejím životě. Po roce 1989 už sice tyto překážky pominuly, ale přijde mi, že Anna Bohuslava zůstávala, ostatně tak jako celý svůj pozemský život, pokorně stranou dění, když bylo najednou tolik nových možností a tolik nového ve společnosti i církvi. Přestože za tu dobu mohla dávno upadnout v zapomnění, je podivuhodné, jak její život s Kristem oslovuje stále více lidí.

Při prvním setkání s vedoucím této práce, jsem dostal cennou radu - přistupovat k tématu s velikou pokorou. Křesťanský pohled na nemoc a utrpení a určité doporučení, jak k tomuto tématu přistupovat, vyjadřuje ve své knize *Pastorace zvláštních skupin* také P. Aleš Opatrný: „Je s podivem, kolik pseudozbožnosti se vyskytuje v oblasti pohledu na utrpení a smrt. Kdo chce mluvit o utrpení, jeho smyslu a jeho křesťanské hodnotě, má opravdu vážít každé slovo, zvláště je-li sám zdravý a bez potíží. Povrchní a zkratkovité interpretace Ježíšova utrpení a naší účasti na něm nepomohou, spíš uškodí. Odmítání jakéhokoliv utrpení a popírání jakéhokoliv smyslu života, který je obtížen bolestí, je ovšem také omylem.“¹

Tato práce se zaměřuje na důvody, nutnost utrpení a pohled na utrpení skrze a spolu s Ježíšem Kristem. S poznaným učením církve je dále srovnáván prostý život v utrpení Anny Bohuslavy Tomanové, tak jak ho poznáváme z životopisů a svědectví těch, kteří ji znali, nebo byli zasaženi milostí obdrženu od Boha na její přímluvu.

Cílem práce je *výzva ke křesťanskému nesení utrpení*, skrze které Bůh dává svou spásu, podle příkladu života Anny Bohuslavy Tomanové. Takto je nahlížen její život v nemoci a utrpení a porovnán s učením katolické církve.

Tématem práce je utrpení a bolest, jak je nesla a obětovala Anna Bohuslava Tomanová a jak o nesení a obětování utrpení učí Katolická církev, zejména v Apoštolském listu Salvifici Doloris. Téma utrpení a bolesti nelze nikdy zcela obsáhnout, jelikož se týkalo, týká a bude

¹ OPATRNÝ, Aleš. *Pastorace zvláštních skupin*, str. 70.

týkat každého člověka. Do utrpení druhého člověka nelze vstoupit. Mohu nosit něčí kabát, ale nemohu nosit jeho bolest. Člověk je neoddělitelný od svého vlastního utrpení. Do této obecné lidské zkušenosti vstupuje Ježíš Kristus se svým utrpením a se svou obětí na kříži. On, Bůh a člověk, může a chce vstoupit do našeho utrpení, vzít na sebe naše bolesti, nejde to však bez našeho souhlasu. Učení Církve nám toto tajemství Kristova utrpení předává. Zásadním zdrojem myšlenek k tomuto tématu je Slavifici Doloris, Apoštolský list Jana Pavla II., *O křesťanském smyslu lidského utrpení* z 11. února 1984.

V průběhu shromažďování materiálů k práci jsem se dočetl, jak Anna Bohuslava Tomanová sama sebe nazývá *Ježíšovou chudobkou*, tedy kyticí, která roste téměř všude, a po které, jak sama říkávala, mohou všichni šlapat. Tato rostlinka, chudobka, má však také přídomek sedmikráska, nese sedm krás. Přijmeme-li číslo sedm jako symbol úplnosti², můžeme na ní, podle jejího názvu, obdivovat plnost krásy. Ježíšova chudobka (sedmikráska), Anna Bohuslava Tomanová, za svých padesát let života naplnila smyslem celé své utrpení a celému svému životu dala úplný smysl. Její krásu připodobnil Ježíš Kristus ke své, když ji obdaroval stigmaty.

Nejdůležitějšími materiály, ze kterých čerpám informace, jsem dostal zapůjčené od P. Filipa M. Antonína Stajnera S.T.L., III. OP a paní ing. Jaromíry Machovcové. Jedná se o tři pořadače s kopiemi originálních dokumentů. Jsou zde shromážděna osobní svědectví těch, kteří Annu Tomanovou znali a navštěvovali, ať už pravidelně, nebo náhodně, její dostupná korespondence, a také strojopisné kopie jejích dvou vlastních životopisů. První životopis je z roku 1947, druhý z roku 1952. Především z těchto životopisů jsem ve své práci vycházel. Další skupinu tvoří písemná svědectví o životě Anny Tomanové z knih, časopisů a novin, od nejstarších až po ty nejnovější, vydané v Čechách i v zahraničí. V červnu 2014 vyšla v nakladatelství Flétna první obsáhlejší kniha o Anně Bohuslavě Tomanové s titulem *Chudobka z Orlických hor* a podtitulem *Životní píseň lásky a oběti stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové*.³ Kniha, která její život zasazuje do kontextu doby a přidává mnoho potřebných doplňujících informací. V době vydání uvedené knihy jsem měl již část této práce napsanou, proto se na ni odkazuji jen zřídka, o to více ji však doporučuji k přečtení všem zájemcům.

První kapitola poskytuje prostor pro vymezení některých výrazů, často zde používaných. Zabývá se utrpením člověka v obecné rovině, utrpením těla a duše. Poslušnost a věrnost

² Srov. Sedm. In: *Biblický slovník*, str. 861.

³ Fotografie přebalu knihy. Příloha č. 1.

mohou utrpení doprovázet, ale mohou také být utrpením. Přestože Bůh je trpícím nablízku, bolest a utrpení často provází strach a obavy.

Druhá kapitola se zabývá životem Anny Bohuslavy Tomanové. Její příklad křesťanského snášení nemoci, poslušnosti, utrpení a oběti je pro tuto práci zásadní. Jsou zde životopisná data Anny Bohuslavy Tomanové spolu s informacemi o její nemoci, její svátostný život a duchovní zrání až k druhému obrácení, obdarování stigmaty. Pochopení smyslu utrpení a jeho obětování jsou další témata této kapitoly. Anna Bohuslava Tomanová nabídla své utrpení za církev a kněze, za svého mladšího bratra Bernarda a za jeho povolání ke kněžství. Je mnoho dalších zaznamenaných případů, kdy z lásky obětovala své utrpení Bohu. Křesťanskou nauku o utrpení a oběti žila a její správnost svým životem ukazovala. Anna Bohuslava Tomanová provázela také lítost, pláč, poslušnost, kteří se jí mnohdy staly také utrpením

Třetí kapitola je věnována Apoštolskému list svatého Jana Pavla II. *Salvifici Doloris*. Tento list nám objasňuje téma bolesti a utrpení tak, jak je na ně nahlíží učení *círky - tajemného a trpícího těla Ježíše Krista*. Z jednotlivých kapitol jsou vybrány myšlenky, které se vztahují k cíli a zaměření bakalářské práce.

Čtvrtá kapitola zužuje téma na utrpení neseném s Kristem, které vytváří vztah lásky. Tato kapitola poukazuje k účasti trpících na spáse a vyjadřuje paradox síly a slabosti trpících s Kristem. Anna Bohuslava Tomanová své utrpení žila a obětovala tak, podle příkladu Ježíše Krista, jak učí katolická církev.

1 Utrpení a bolest člověka

Utrpení a bolest jsou v následujících řádcích pojaty s vědomím nicotnosti slovního vyjádření v porovnání s hloubkou, kterou tyto výrazy ukrývají. Při psaní, nelze jinak, jsou používána lidská slova k pojmenování toho, co často ani nelze vyslovit.

V pojmech utrpení, nemoc, lítost, pláč, bolest duše, poslušnost, oběť, přijetí utrpení, radost, láska, milost, a jiné nalézá každý člověk něco ze sebe samého. Uvedená slova jsou omezena chápáním jednotlivce, množství pohledů přidává hloubku chápání. Nejsou to slova jen černá a bílá, ale mají různé odstíny, stupně prožívání, vnímání a cítění. Uvedené vymezení pojmů je vzhledem k jejich obsahu velmi stručné a orientované k potřebám této práce, kdy nejdůležitější pohled na tyto výrazy je pohledem nauky katolické církve a křesťanství, jak ho žila Anna Bohuslava Tomanová.

Utrpení a bolest jsou součástí každého lidského života. Provází ho od samotného počátku jeho existence a není nikoho, kdo by s tím neměl zkušenost. Podle popisu Bible první hřích přivodil rozmnožení trápení a bolestí jak ženě, tak muži.(srov. Gn 3, 16-19) Tématem se zabývali dávní filosofové, kteří učili, že je člověk více duší, než tělem. A proto také lépe že je snášet utrpení těla, než trápení duše.⁴ Mezi fyzickým a duševním utrpením je rozdíl, ale i veliká vzájemnost, a toto je schopen postřehnout každý člověk. Fyzické utrpení může přivodit utrpení duševní a jindy zas duševní útrapy přivodí člověku reálné tělesné potíže. Člověka tvoří jednota duše a těla.⁵ Bůh dal člověku život tím, že mu vdechl dech života.(srov. Gn 2,7) Výraz *dech - duše*, ukazuje v člověku také na to, co je v něm nejhlouběji skryto, co v něm má největší cenu, co je v něm neblíže Bohu.⁶

1.1 Bolest těla i duše

Tak jako lidské tělo může prožívat množství nejrůznějších bolestí, může stejně tolik trápení prožívat i lidská duše. Bolest prožívají všichni živočichové, ale jen člověk se ptá po příčině bolesti. Touha člověka nalézt na tuto otázku přiměřenou odpověď často přináší jen další duševní trápení.⁷ Utrpení bývá také často vytlačováno z mysli, ze zorného pole a nejlépe z celého života. Média nám dnes utrpení a bolest nabízí převážně proto, aby v nás vyvolala emoce a city. To jsou však jen synonyma pro bolest a utrpení, která mají v člověku vzbudit pocit, že utrpení a bolest lze ovládat, mít nad nimi moc. Ovládání emocí a citů však člověku

⁴ Srov. PLATÓN. *Gorgias*, odst. 469c.

⁵ Srov. Dokumenty II. Vatikánského koncilu. *Gaudium et Spes*, čl. 14.

⁶ Srov. *KKC*, čl. 363.

⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 9.

nikdy nedalo schopnost být nad bolestí a utrpením, ani vysvětlení příčin jejich existence. Bolest a utrpení nejsou nikdy příjemné, pohodlné či žádané. Lidé se od nich odvrací, nechtějí s nimi nic mít a přirozeně touží po zdraví, pohodě, po dobru. Bolesti tělesné i duševní jsou vnímány jako něco, co se do lidského života vetřelo nepozváno, nežádáno, jako zlo. O souvislosti mezi utrpením a zlem hovoří mnoho textů Bible.

1.2 Poslušnost a věrnost

Oběť poslušnosti a věrnosti je základem každého lidského společenství. V duchovní oblasti je poslušnost mimořádně těžká, zvláště když se člověk zodpovídá „jen“ svému svědomí. Svatý František z Assisi říká: „Nejmilejší bratři, příkaz vždy plňte napoprvé a nečekejte, až bude znovu opakován. Také se neomlouvejte, že to je nemožné, neboť i kdybych přikázal, co by bylo nad vaše síly, poslušnost síly nepostrádá.“⁸

Poslušnost je svobodné rozhodnutí člověka, je účinným prostředkem duchovního rozvoje. Jsme-li poslušni Bohu, věrně napodobujeme Ježíše Krista.⁹ Na Květnou neděli a Velký pátek zpěv před evangeliem říká: „Kristus byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži. Proto ho také Bůh povýšil a dal mu Jméno nad každé jiné jméno.“ (srov. F 2, 89)

Poslušnost a také věrnost jsou příčinami darů a povýšení. Je to tak mezi lidmi ve světě a je to tak i u Boha. Poslušnost je spojena s utrpením, obětí. Příklad poslušnosti máme také v Panně Marii. „Uzel, vzniklý neposlušností Evy, byl rozerván poslušností Marie.“¹⁰ Mariina poslušnost se stala příčinou její i naší spásy.¹¹

Jsme stále napadáni myšlenkou Božího odpůrce: Nebudu poslouchat, nebudu sloužit. Věrnost v poslušnosti Bohu je hradbou zlému, která je vystavěna z mnoha a mnoha věrností a poslušností. První hřích člověka, ale i každý další hřích, je neposlušností a nevěrností vůči Bohu, skrze kterou vstupuje do lidských dějin zlo a smrt.¹² Svatý Pavel píše: „Ačkoli to byl Boží Syn, naučil se poslušnosti z utrpení, jímž prošel.“ (Žd 5,8) Oběť poslušnosti, kterou ze své smrti učinil Ježíš, je právě tou poslušností nejcennější, obětí, jakou mohl Bohu dát.¹³ Svoji vlastní poslušností se člověk připodobňuje poslušnému Kristu.

⁸ *Františkánské prameny III.*, str. 146.

⁹ Srov. Poslušnost. In: *Slovník biblické teologie*, str. 352.

¹⁰ *KKC*, čl. 494.

¹¹ Srov. *KKC*, čl. 494.

¹² Srov. *KKC*, čl. 397-400.

¹³ Srov. Poslušnost. In: *Slovník biblické teologie*, str. 353.

1.3 Strach z utrpení

„Bůh je nekonečně dobrý a všechna jeho díla jsou dobrá. Avšak nikdo se nevyhne zkušenosti s utrpením, se zlem...“¹⁴ Trpící člověk je pro sebe i své okolí slabý, bezmocný, litování hodný, ovladatelný i zneužitelný. Není nikoho, kdo by někdy nezažil svoji vlastní slabost ve své nemoci, ve svém trápení, ve své vlastní duši. Vědomí, že nemoc či utrpení mne mohou kdykoli znovu potkat, může nahánět strach. Stejně tak ale toto vědomí vzbuzuje solidaritu a účast s trpícími. Lidské utrpení vzbuzuje soucit, úctu, ale také obavy a strach. Soucítění a pomoc těm co trpí, stejně tak jako naše vlastní utrpení, se podílejí na utváření našeho lidství. Kdybychom neprožili svoji slabost, neměli bychom představu ani o své síle. Prožitek utrpení zevnitř i z vně, bolest moje a bolesti druhých lidí, nám pomáhá přiblížit se pojmu utrpení v jeho společenském rozměru. Když svatý Pavel přirovnává společenství pokřtěných k lidskému tělu, říká také: „Trpí-li jeden úd, cítí tu bolest všechny ostatní údy, je-li některý úd vyznamenán, všechny ostatní údy se s ním radují.“ (1 K 12,26) Člověk nikdy není sám pro sebe. Z vlastní zkušenosti i historie víme, že společně prožitá bolest a utrpení, ale i radost a naděje, lidí velmi úzce spojuje. Tak i na této lidské rovině Ježíš Kristus, Bůh a člověk, může, protože trpěl jako člověk, svým utrpením vstoupit do celého lidského utrpení a tím do utrpení každého člověka bez výjimky. Nikdo nemůže říci: Mému utrpení Bůh nerozumí, do mého utrpení Bůh nemůže vstoupit.

1.4 Pojetí utrpení v Písmu Svatém a Salvifici Doloris, Apoštolském listu Jana

Pavla II. O křesťanském smyslu lidského utrpení

Pohled na trpícího, ukřižovaného Vykupitele, Ježíše Krista, všechny křesťany od malička formuje a zanechává v nich svou stopu. Přesto nelze říci, že jsou křesťané na utrpení připravenější. V zásadě se na bolest a utrpení nelze připravit. Bůh stvořil vše dobré a sám je Dobro v nejvyšší míře. Tak i člověk je od Boha připraven k dobru. Člověk ale nečiní vždy jen dobro. „Zdá se totiž, že zlo a utrpení, nespravedlnost a smrt, které prožíváme, odporují radostné zvěsti; to pak může zviklat naši víru a stát se pro ni pokušením.“¹⁵ Nedostatek dobra vyplňuje hřích a zlo, které má takto jistý vztah k dobru.¹⁶ „Utrpení je svou podstatou zakoušením zla. Avšak Kristus v něm položil nejpevnější základ definitivního dobra, tedy dobra věčné spásy. Svým utrpením na kříži zasáhl samotné kořeny zla, jimiž jsou hřích a

¹⁴ KKC, čl. 385.

¹⁵ KKC, čl. 164.

¹⁶ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 7.

smrt.¹⁷ Utrpení našeho Pána a Vykupitele je tím, co nás k smyslu utrpení přibližuje, až přitahuje. Svatý Pavel říká: „S radostí přijímám slabosti, příkoří, nouzi, pronásledování a úzkosti.“ (2 K 12,10). Křesťanství neoslavuje bolest, nevede k bezcitnosti, utrpení neznevažuje ani nebagatelizuje, ale s každým trpícím člověkem hluboce soucítí.¹⁸

Celé dějiny lidstva, ale především každého jednotlivého žijícího člověka provází utrpení a bolest. V listě Římanům o tom čteme: „Víme přece, že celým tvorstvem jde jeden jediný vzdech a všecko tvorstvo že svírá bolest až doposud.“ (Ř 8,22) V podstatě celá Bible je knihou o utrpení, jež je součástí života člověka od jeho prvního hříchu.(srov. Gn 1 - 24) Tímto prvním hříchem jsme se dostali do moci d'ábla, jenž vládne smrti.¹⁹

V Novém zákoně přichází Ježíš Kristus, aby sloužil a svůj život dal jako výkupné za mnohé.(srov. Mt 20, 28) Ježíšovo vykupitelské utrpení je důvodem jeho vtělení.²⁰ Jsme-li spojeni s Ježíšem Kristem v utrpení, můžeme být spojeni také s jeho vykoupením.²¹ Tento spásonosný smysl utrpení nám předkládá církev ve své nauce. *Křesťanský smysl lidského utrpení* je také podtitulem Apoštolského listu papeže Jana Pavla II. *Salvifici Doloris*.²²

K výzvám Nového zákona patří také snášet trpělivě také nespravedlnost. „V tom je totiž milost, když někdo pro svědomí odpovědné Bohu snáší bolest a trpí nevinně.“ (1 P 2, 19) Je bláznovstvím pro Krista, (zvláště v dnešní době, kdy se tolik lidí navzájem osočuje a spolu soudí kvůli všemu možnému) přijmout nespravedlivé jednání druhých, nebo dokonce nespravedlivě trpět, a to i s vědomím, že jsme k tomu byli povoláni. „Z toho se radujte, i když snad máte ještě nakrátko projít zármutkem rozmanitých zkoušek...“ (1 P 1, 6)

1.4.1 Starozákonní pojetí utrpení

V Bibli Starého zákona jsou spíše než pojem utrpení užívány výrazy bolest, zlo, hřích, a jsou použita různá metaforická vyjádření. Ve Starém zákoně je utrpení nejvíce vnímáno jako následek, trest nebo odplata za hřích. Utrpení tady vždy nějakým způsobem souvisí se vzdálením se od Hospodina a přiblížením se zlu.²³ Utrpení a bolest je se zlem a hříchem také ztotožňováno. Otázkou utrpení, hříchu, zla je protkán celý Starý zákon. Nejznámější je příběh spravedlivého Joba, kde je utrpení pojato jako zkouška Hospodinova služebníka.²⁴ Další

¹⁷ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 26.

¹⁸ Srov. Utrpení. In: *Slovník biblické teologie*, str. 532.

¹⁹ Srov. *KKC*, čl. 407.

²⁰ Srov. *KKC*, čl. 607.

²¹ Srov. *KKC*, čl. 1505.

²² Volným překladem „spásonosné utrpení“.

²³ Srov. PITTEROVÁ, Marie, J., OP. *Trpící Bůh? Starozákonní pohled na Boží „utrpení“*. *Salve : revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2012. Ročník 22, číslo 4, str. 11-12.

²⁴ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 6.

pohled na utrpení je v příbězích, kdy trpící hledá útěchu u Boha, který jediný mu může pomoci. Takovýto postoj najdeme například u proroka Daniela.²⁵

Ze starozákonního pojetí utrpení a zla se svým způsobem vymykají verše z knihy proroka Izajáše. Jedná se o čtyři písně o Božím služebníkovi. (srov. Iz 52, 13- 53) Jsou zde výroky o muži bolesti, který nesl naše utrpení, obtížil se našimi bolestmi, byl probodený pro naše nepravosti, ztížily ho tresty pro naši spásu, odstraněn byl soužením a nespravedlivým soudem a další. Všechny hovoří o velikém utrpení spravedlivého, nikoli pro jeho vlastní hřích, ale pro viny naše. Takové vnímání utrpení se vymyká pohledu na utrpení Starého zákona jako celku. Další pasáže z této knihy vypovídají o tom, že tohoto muže bolesti ztížily tresty pro naši spásu, jeho rány nás uzdravily, Hospodin na něho uvalil vinu nás všech; Hospodinu se zalíbilo zdrtit ho utrpením, jestliže dá na usmíření svůj život, můj služebník ospravedlní mnohé, nesl viny mnohých, prosil za viníky. Tak nám už prorok Izajáš ukazuje, že je možné nést své utrpení za jiné, vzít na sebe trest někoho jiného, a tak ho zachránit, spasit. Tento spásitelný význam utrpení můžeme a máme pochopit nikoli svým rozumem, ale ve svém srdci. Tyto výroky jsou vzdáleny obrazu Pána, Hospodina, který utrpení sesílá či dopouští ve svém hněvu nebo jako odplatu. On je v utrpení přítomný. Muž bolesti proroka Izajáše se ukazuje jako Hospodinův spravedlivý služebník, jež ospravedlní mnohé právě skrze svoji bolest a svoje utrpení. (srov. Iz 53, 3 – 12) Tento postoj k utrpení zjevený ve starozákonní době proroku Izajášovi v Novém zákoně naplňuje Ježíš Kristus.

1.4.2 Novozákonní pojetí utrpení

V Novém zákoně se utrpení a bolest oprostila od starozákonního úzkého spojování se zlem a hříchem. Vypovídá o tom sám Ježíš: „Cestou uviděl člověka, který byl od narození slepý. Jeho učedníci se ho zeptali: „Mistře, kdo se prohřešil, že se ten člověk narodil slepý? On sám, nebo jeho rodiče?“ Ježíš odpověděl: „Nezhřešil ani on ani jeho rodiče, je slepý, aby se na něm zjevily skutky Boží.“ (J 9,1-3) Ježíš Kristus svým životem, učením, utrpením, smrtí a zmrtvýchvstáním nejen naplnil starozákonní předobrazy, jako byl uvedený muž bolesti u proroka Izajáše, ale především dal lidskému utrpení smysl. Utrpení muže od narození slepého má smysl proto: „...aby se zjevily Boží skutky.“ Aby se projevila Boží velikost, moc, sláva, abychom my všichni Boha lépe viděli a uvědomovali si Ho. Bůh vstupuje do utrpení a dává mu svoji velikost a význam. „Protože sám prošel zkouškou utrpení, může pomoci těm, na které přicházejí zkoušky.“ (Žd 2, 18)

²⁵ Srov. PITTEROVÁ, Marie, J., OP. *Trpící Bůh? Starozákonní pohled na Boží „utrpení“*. *Salve : revue pro teologii, duchovní život a kulturu*, 2012. Ročník 22, číslo 4, str. 17.

Vždy, když Bůh vstupuje do života člověka, je to kvůli jeho záchraně, spáse. „On nás potěšuje v každém soužení, abychom i my mohli těšit ty, kteří jsou v jakékoli tísní, tou útechou, jaké se nám samým dostává od Boha. Jako na nás v hojnosti přicházejí utrpení Kristova, tak na nás skrze Krista přichází v hojnosti i útěcha. Máme-li soužení, je to k vašemu povzbuzení a spáse; docházíme-li útěchy, je to zase k vašemu povzbuzení; to vám dá sílu, abyste vydrželi stejné utrpení, v jakém jsme my. Máme pevnou naději a jsme si jisti, že jako jste účastni utrpení, tak budete účastni také útěchy.“ (2 K 1,4-7) Jan Pavel II. píše: „Kristus uskutečnil vykoupění svým utrpením, a tím zároveň pozvedl i lidskou bolest do roviny vykoupění. Proto každý člověk může svým utrpením mít účast na Kristově výkupném utrpení.“²⁶ Přítomnost Boha dává utrpení spasitelný význam. "Soudím totiž, že utrpení nynějšího času se nedají srovnat s budoucí slávou, která má být na nás zjevena.“ (Ř 8, 18)

Obraz trpícího Krista je znám ze všech možných uměleckých vyobrazení, a také ho přibližují mnozí svatí, když popisují své mystické prožitky.²⁷ Trpícího spasitele Ježíše Krista můžeme vidět a potkávat také v jeho tajemném těle, v církvi. Ta zpřítomňuje Ježíšovo utrpení v Eucharistii a zároveň nese všechna utrpení svých členů tak, jako tělo nese bolest každého svého údu. Ježíš Kristus na kříži trpěl, aby člověka vykoupil, a jeho tajemné tělo církev také trpí, aby každý člověk mohl dosáhnout vykoupění. Jako pokřtění členové církve jsme údy tohoto Ježíšova tajemného těla.(srov. Ef 5, 30) Tak se nám skrze církev otevírá příležitost mít účast na Ježíšově utrpení. Ne vždy a ne v plné míře pro svoji hříšnost tuto možnost přijímáme. Když se ve své slabosti od Ježíš odkloníme, On, svým z lásky vykonaným utrpením, tyto naše nedostatky doplňuje a Jeho utrpení stále přináší člověku spásu.

Některé údy v tomto Ježíšově tajemném těle – církvi jsou Jemu tak podobné, tak s Ním srostlé, že nedostatky v životě jiných dokáží doplnit, vzít na sebe podobně jako Ježíš.(srov. Ř 12, 1) Je to skrze spojení s Ním, s jeho utrpením, s jeho slávou.(srov. 1 K 12, 26 – 27) Dávají Ježíši svá utrpení jako zástupnou oběť. Takto svá utrpení prožívali také mnozí svatí. Zástupná oběť, přinesená za jiné údy stejného tajemného těla, přispívá k doplnění Kristova utrpení, jak o tom píše svatý Pavel: „Proto se raduji, že nyní trpím za vás a to, co zbývá do míry utrpení Kristových, doplňuji svým utrpením za jeho tělo, to jest církev. (Ko 1, 24) Jan Pavel II. K tomu dále říká: „Víra v účast na Kristových mukách s sebou přináší jistotu, že člověk "doplňuje to, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap"; že z duchovního hlediska přispívá k dílu vykoupění jako Kristus *ke spáse svých bratří a sester*. Je tedy nejen pro druhé užitečný, ale plní i službu, která nemůže být ničím nahrazena. Podobně se vyjadřuje

²⁶ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 19.

²⁷ Srov. *Františkánské prameny II.*, str. 130.

Katechismus katolické církve: „Svátostí pomazání nemocných a modlitbou kněží doporučuje celá církev své nemocné trpícím a oslavenému Pánu, aby jim ulehčil a zachránil je. Vybízí je, aby se dobrovolně přidružili ke Kristovu utrpení a k jeho smrti, a tak byli prospěšní Božímu lidu.“²⁸

Výzva církve dobrovolně se přidružit ke Kristově utrpení, smrti a s tím i ke Kristovu zmrtvýchvstání je radostnou zvěstí církve. „V těle Kristově, které neustále roste z kříže Vykupitele, je právě utrpení, proniknuté silou Kristovy oběti, *nenahraditelným prostředníkem a pramenem dobra* nevyhnutelným pro spásu světa. Více než cokoli jiného rozšiřuje cestu milosti, která proměňuje lidské duše. Především ono oživuje a posiluje v lidských dějinách moc vykoupení.“²⁹ „Právě *církev*, která neustále čerpá z neomezených pramenů vykoupení a uvádí je do života lidí, *je dimenzí*, v níž Kristovo vykupitelské utrpení může být doplňováno utrpením člověka. Z toho je zřetelná i boholidská povaha církve, určitým způsobem poznamenaná účastí na utrpení. Proto má utrpení v očích církve zvláštní hodnotu. Je to dobro, před nímž se církev sklání s veškerou úctou a v celé vroucnosti své víry ve vykoupení. Sklání se současně v celé hloubce oné víry, která obsahuje nesmírné a nevyslovitelné tajemství Kristova těla.“³⁰

1.4.3 Apoštolský list Jana Pavla II. Salvifici Doloris

Jan Pavel II. zveřejnil svůj Apoštolský list Salvifici Doloris dne 11. 2. 1984, v den kdy Katolická církev slaví svátek Panny Marie Lurdské.³¹ List nese podtitul „*O křesťanském smyslu lidského utrpení.*“ Je to svědectví o veliké pozornosti, kterou papež Jan Pavel II. věnoval trpícím v průběhu celého svého dlouhého pontifikátu. Od roku 1993 se 11. února připomínají Světové dny nemocných, které mají upozornit na nemocné a trpící, kteří bývají často přehlíženi. Apoštolský list pomáhá nalézt hodnotu utrpení na lidské i nadpřirozené rovině.³² Dokument Salvifici Doloris papež Jan Pavel II. určil: *Milým bratřím v biskupském úřadě a milým bratřím a sestram v Kristu.*³³ Celý List tvoří 31 článků a šest kapitol.

Od první kapitoly (článek 1-4) je list zaměřen na spasitelný význam utrpení, jak nám ho předkládá svatý Pavel, který se skrze toto ze svého utrpení raduje. „Teď sice pro vás trpím,

²⁸ KKC, čl. 1499.

²⁹ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 27.

³⁰ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 24.

³¹ Výroční den zjevení Panny Marie v Lurdech. Světový den nemocných.

³² Srov. GRUBEROVÁ, Jana. *Dvacátý světový den nemocných*. In:

<<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=15904>>.

³³ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, str. 2.

ale raduji se z toho.“ (Ko 1, 24) Radost, kterou svatý Pavel ve svém utrpení prožívá, přichází z pochopení smyslu utrpení. „Apoštol se tedy raduje s ostatními, protože pochopil, že všem se dostane takové pomoci, jaké se dostalo i jemu, tj. že ve svém srdci pochopí spasitelný význam utrpení.“³⁴ Jan Pavel II. také připomíná, dobu ve které Apoštolský list píše. Je to v čase jubilejního Svatého roku vykoupení, aby se zdůraznila skutečnost, že: „...vykoupení se uskutečnilo skrze kříž Kristův, to je utrpením.“³⁵ Na křižovatkách cest bývají kříže, aby nám ukazovaly správnou cestu k cíli, ke kterému v životě směřujeme.³⁶ O úloze církve na cestě člověka přemáhajícího svá trápení se v listu píše: „Vždyť církev, která vzešla z tajemného mysteria vykoupení v Kristově kříži, musí především usilovat o setkání s člověkem obtíženým bolestí, neboť tímto setkáním se člověk skutečně "stává cestou církve", jež je ze všech cest nejpřednější.“³⁷ V lidském utrpení je skryta určitá tajemná síla, působící úctu, nahánějící strach, vzbuzující soucit. Nelze postihnout tajemství, obklopující trpícího člověka.³⁸ Také tajemstvím Ježíše Krista, Boží Syna, nelze proniknout. Při vtělení, přestože se stal člověkem, nepřestal být Bohem. Do lidského utrpení se vtělilo nebeské štěstí a do lidské smrti Boží věčnost.³⁹

Druhá kapitola (článek 5-8) nejprve vymezuje pojem utrpení, jež je mnohem obsáhlejší než nemoc, kterou se lékařská věda snaží léčit. Utrpení je složitější, dotýká se hloubky celého lidství.⁴⁰ Papež Jan Pavel II. nás dále seznamuje s různými příklady utrpení a bolesti tak, jak nám o nich hovoří Písmo Svaté Starého zákona. Podle těchto příkladů člověk trpí, když prožívá něco zlého. „Podle jazyka Starého zákona bolest a zlo znamenají totéž. Chybí v něm totiž zvláštní slovo, které by označovalo výraz "utrpení". Z toho důvodu je všechno, čím člověk trpí, označováno jako "zlo".“⁴¹ Je proto samozřejmé, že si klademe otázku po původu zla a co vlastně zlo je. Odpověď křesťanství je založena na dobru Stvořitele, který tvoří jen dobro a zlo je znetvořením, nedostatkem dobra.⁴² Utrpení samo o sobě vytváří určité lidské společenství. „Trpící lidé jsou si totiž navzájem podobni svým stavem, v němž žijí, osudovou zkouškou a také touhou po laskavosti a péči a snad nejvíce stále se opakující otázkou po smyslu utrpení. Z toho důvodu, i když je svět utrpení čímsi rozptýleným, přece zároveň

³⁴ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 1.

³⁵ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 3.

³⁶ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Apoštol národů svatý Pavel*, str. 46.

³⁷ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 3.

³⁸ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 4.

³⁹ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Apoštol národů svatý Pavel*, str. 45.

⁴⁰ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 5.

⁴¹ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 7.

⁴² Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 7.

vyzývá k pospolitosti a sblížení.⁴³ Jan Pavel II. se zmiňuje také o posledních světových válkách, z nichž té Druhé je pamětník, a nazývá válku nesrovnatelným nahromaděním utrpení.⁴⁴

Ve třetí kapitole (článek 9-13) se nejprve hovoří o otázkách příčiny, smyslu, konečné hranici a nejvyšším smyslu lidského utrpení. „Proč je zlo? Proč je zlo na světě? Kdykoli se takto dotazujeme, ptáme se také do určité míry na utrpení. Obě otázky jsou nesnadné, když je klade člověk člověku, lidé lidem; ale také tehdy, položí-li je člověk Bohu. Člověk se odpověď totiž nemůže dozvědět od světa, i když utrpení ze světa pochází, ale od Boha, neboť je Stvořitel a Pán světa. Je dobře známo, že lidé v této otázce dospěli nejen k tomu, že jsou mnoha způsoby zmítáni pochybnostmi a přou se s Bohem, ale dokonce se odvažují i samotného Boha popírat. Jestliže existence světa odhaluje lidské duši existenci Boha, jeho moudrost, moc a velikost, zdá se, že zlo naopak tento obraz někdy úplně zakrývá, a tím více v každodenních obtížích, kdy je tolik utrpení bez provinění a tolik viníků bez spravedlivého trestu. Tato okolnost tedy ukazuje, snad více než cokoli jiného, jakou závažnost má otázka po smyslu utrpení a jak je důležité projednat každou k tomu se vztahující otázku i odpověď.“⁴⁵ Katechismus katolické církve o tom píše: „Z největšího mravního zla, které kdy bylo spácháno, z odmítnutí a zabití Božího Syna, což bylo způsobeno hříchem všech lidí, vytěžil Bůh přemírou své milosti největší dobro: oslavu Krista a naše vykoupení. Tím se ovšem zlo nestává dobrem.“⁴⁶ V dalším textu hledá Jan Pavel II. odpovědi na otázky lidského utrpení ve starozákonní knize Job. Smysl všech věcí, tedy i utrpení, poznáváme ve zjevení Boží lásky. „Láska je totiž nejbohatším zdrojem smyslu utrpení, které vždy zůstane tajemstvím: jsme si vědomi toho, že naše vysvětlení jsou nedostatečná a nepřiměřená. Kristus nás uvádí do tajemství a nechává nás nalézat "důvody" utrpení podle toho, jak jsme schopni pochopit velikost Boží lásky... Láska je zároveň nejbohatším zdrojem, s jehož pomocí lze otázku po smyslu utrpení zodpovědět. A tuto odpověď dal člověku Bůh skrze kříž Ježíše Krista.“⁴⁷

Nejobsáhlejší čtvrtou kapitolu (článek 14-24) uvádí verš z Janova evangelia: „Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (J 3,16) Jan Pavel II. v tomto rozhovoru Ježíše s Nikodémem

⁴³ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 8.

⁴⁴ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 8.

⁴⁵ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 9.

⁴⁶ *KKC*, čl. 312.

⁴⁷ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 13.

upozorňuje především na výraz *dal*, (*že dal*), protože v tom se projevuje Boží láska, která dává vykoupení.⁴⁸

S lidským utrpením se Ježíš Kristus setkával za svého působení na zemi, ale přiblížil se mu především tím, že vzal lidské utrpení na sebe. „Svým utrpením má dosáhnout toho, že člověk "nezahyne, ale má život věčný". Svým křížem musí sestoupit až ke kořenům zla, zapuštěným v lidských dějinách a v lidských duších. Svým křížem má dokonat dílo spásy, jež má v plánu věčné lásky vykupující charakter.“⁴⁹ Velká část této kapitoly je výkladem veršů z knihy proroka Izajáše (Iz 53, 2-12).

„Dotýkáme se zde dvojí přirozenosti jednoho jediného osobního subjektu vykupujícího utrpení. Ten, jenž svým utrpením a smrtí na kříži dokonává vykoupení, je jednorozený Syn, kterého Bůh "dal". Syn, podstatou rovný Otci, však zároveň trpí jako člověk. Jeho utrpení má totiž lidské rozměry, ale také, což je v dějinách lidstva jedinečné, takovou hloubku a sílu, že ač je lidské, může být nazváno zcela zvláštním, jelikož trpící člověk jako osoba je samotný jednorozený Syn: "Bůh z Boha". A proto jen on, jednorozený Syn, je schopen obsáhnout velikost zla, skrytého v lidském hříchu: v každém jednotlivém hříchu i v hříchu "společném" podle dimenzí dějinného bytí lidského rodu na zemi.“⁵⁰

Ježíš Kristus prokazuje opravdovost své lásky k Otci svou poslušností. Ježíšova modlitba v Getsemanské zahradě ukazuje na pravost Jeho utrpení a ukazuje nám, že: „...utrpení znamená snášet zlo, kterého se člověk tváří v tvář děsí.“⁵¹ Na kříži Ježíš volá „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil.“ (Mt 27, 46) V tomto výkřiku Ježíš „...zakouší "celé" zlo obsažené v hříchu, kterým je odvrácení se od Boha, ... utrpení, jímž je odloučení od Otce, jeho odmítnutí, přerušené spojení s Bohem. Avšak právě tímto utrpením dokonává vykoupení a umíraje je schopen říci: "Dokonáno!" (J 19, 30).“⁵²

„Vykupitel trpěl místo člověka a pro člověka. A každý člověk má svým způsobem účast na vykoupení. Každý je také povolán k účasti na utrpení, jímž jsou vykoupěny všechny lidské strasti. Kristus uskutečnil vykoupení svým utrpením, a tím zároveň pozvedl i lidskou bolest do roviny vykoupení. Proto každý člověk může svým utrpením mít účast na Kristově výkupném utrpení.“⁵³

Stává-li se člověk účastníkem Kristova utrpení, je to proto, že Kristus otevřel své utrpení člověku, protože se svým vykupujícím utrpením sám stal účastníkem všech lidských bolestí.

⁴⁸ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 15.

⁴⁹ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 16.

⁵⁰ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 17.

⁵¹ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 18.

⁵² JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 18.

⁵³ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 19.

Pokud člověk skrze víru odhaluje Kristovo vykupující utrpení, nachází v něm současně své vlastní utrpení a vírou je vidí obohacené o nový obsah a význam.⁵⁴ Svatý Pavel toto poznává, a říká: „Spolu s Kristem jsem ukřižován. Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus.“ (Ga 2, 19-20) Máme-li účast na Kristově utrpení, sami svými bolestmi jsme povoláni k účasti na slávě. „Spíše se z toho radujte, že tím máte účast na utrpení Kristově, abyste také mohli radostně jásat při jeho slavném zjevení.“ (1 P 4, 13) Utrpení a sláva v evangeliu vypovídají o vztahu ke kříži a vzkříšení.

Utrpení jako tvrdou zkoušku zakoušejí všichni, kdo mají s Kristem účast na jeho utrpení. Ti také zakoušejí podivuhodný evangelijní paradox slabosti a síly, o kterém píše svatý Pavel: „Velmi rád se tedy budu chlubit spíše svými slabostmi, aby na mně spočinula Kristova moc.“ (2 K 12, 9) „Proto také tohle trpím, ale nestydím se za to. Vím, komu jsem uvěřil.“ (2 Tm 1, 12) „Všechno mohu v tom, který mi dává sílu.“ (F 4, 13) „Ti, kteří mají účast na Kristově utrpení, mají před očima velikonoční tajemství kříže a zmrtvýchvstání, v němž Kristus nejprve sestupuje až k nejzazší hranici lidské slabosti a bezmocnosti: sám umírá přibitý na kříž. Avšak jestliže se v této slabosti zároveň dokazuje jeho vyvýšení, jež je potvrzeno velikostí vzkříšení, znamená to, že slabosti všech lidských trápení mohou být proniknuty toutéž Boží mocí, jaká se zjevila v kříži Kristově. V tomto úhlu pohledu trpět znamená totéž, co stát se určitým zvláštním způsobem vnímavým a otevřeným k působení spásné Boží síly, která je člověku nabízena v Kristu. Bůh v něm potvrdil, že chce jednat především skrze lidské utrpení, totiž skrze lidskou slabost a bezmocnost, a v ní zjevit svou moc.“⁵⁵

„V utrpení je ovšem obsažena i zvláštní výzva ke ctnosti, v níž je třeba se cvičit. Je to ctnost vytrvalosti ve snášení útrap a zla. Člověk takto jednající nalézá naději, kterou je udržován v přesvědčení, že utrpení ho nezdolá a nikdy ho nemůže zbavit lidské důstojnosti, spojené s poznáním smyslu života. Vyjevuje se mu právě tento smysl spolu s působením Boží lásky, jež je největším darem Ducha svatého. Pokud má člověk podíl na této lásce, nachází v nitru utrpení sám sebe: objevuje "život", o němž se domníval, že jej kvůli svému trápení ztratil (srov. Mk 8,35; L 9,24; J 12,25).“⁵⁶

V dalším textu se svatý Jan Pavel II. zabývá tajemstvím těla Kristova – církve a také slovy svatého apoštola Pavla: „Teď sice pro vás trpím, ale raduji se (z toho), protože tím na svém těle doplňuji to, co zbývá vytrpět (do plné míry Kristových útrap; (má z toho prospěch) jeho tělo, to je církev“ (Ko 1,24). A také výrokem: „Nevíte, že vaše těla jsou údy Kristovými?“ (1

⁵⁴ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 20.

⁵⁵ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 23.

⁵⁶ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 23.

K 6,15) „Kristovo utrpení způsobilo dobro vykoupení světa, jež je samo o sobě nevyčerpatelné a nekonečné a žádný člověk k němu nemůže nic přidat. Zároveň však Kristus v tajemství církve jako svého těla otevřel do jisté míry všem lidským útrapám své vykupující utrpení. Pokud člověk – kdekoli na světě a v kterékoli dějinné době – má účast na Kristově utrpení, doplňuje svým způsobem ono utrpení, jímž Kristus dokonal vykoupení světa.“⁵⁷ Není to ale tak, že by Kristovo vykoupení nebylo úplné a je potřeba, aby k němu člověk něco přidával. Jeho vykoupení je jen stále otevřené pro lásku, která se nachází v lidském utrpení.⁵⁸ „Ano, zdá se, že k podstatě vykupujícího Kristova utrpení patří i to, že chce být neustále doplňováno. ... Proto má utrpení v očích církve zvláštní hodnotu. Je to dobro, před nímž se církve sklání s veškerou úctou a v celé vroucnosti své víry ve vykoupení.“⁵⁹

V páté kapitole (článek 25-27) je uvedeno zvláštní evangelium o utrpení, jež psali ti, kteří nám dosvědčili Kristův kříž a zmrtvýchvstání. Zcela mimořádnou úlohu v něm má Ježíšova matka Maria. „Tím, jak Maria byla svou přítomností svědkyní utrpení Syna a svým soucitím měla na něm účast, nabídla zvláštní přínos k evangeliu o utrpení, jehož nemálo stran popsala se svým Synem. Tím předem uskutečnila Pavlova slova, která jsem uvedl na začátku. Opravdu má právo říci o sobě, že "na svém těle i v srdci doplňovala, co ještě zbývá na utrpení Kristově. ... Kristus svým posluchačům nezakrýval nutnost utrpení. Říkal docela jasně: "Kdo chce jít za mnou, ... den co den bere na sebe svůj kříž a následuje mě" (L 9,23).“⁶⁰ Pronásledování, útlak a utrpení se stává tím, čím jsme podobni svému Pánu, Ježíši Kristu, který však také říká: „Toto jsem k vám mluvil, abyste měli ve mně pokoj. Ve světě budete mít soužení. Ale buďte dobré mysli. Já jsem přemohl svět.“ (J 16, 33) „Kristus přemohl svět svým zmrtvýchvstáním jednou provždy; právě proto, že bylo spojeno s umučením a smrtí, překonal tento svět i svým utrpením. Ano, utrpení je totiž zvláštním způsobem vloženo do vítězství nad světem, které se otevřelo zmrtvýchvstáním...“⁶¹

„Jestliže první velkou kapitolu evangelia o utrpení píše v průběhu generace ti, kteří trpí pronásledováním pro Krista, současně se v toku dějin odehrává jiná velká kapitola tohoto evangelia. Píše ji všichni ti, kteří trpí spolu s Kristem a spojují své lidské bolesti s jeho spasitelným utrpením. V nich se naplňuje evangelium o utrpení a zároveň každý z nich jej nějakým způsobem píše dále: píše jej a hlásá světu, svému okolí i lidem své doby.“⁶² Zvláštní síla utrpení působí vnitřní zralost a duchovní velikost. Ne z vnějšku, ale milostí zevnitř, od

⁵⁷ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 24.

⁵⁸ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 24.

⁵⁹ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 24.

⁶⁰ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 25.

⁶¹ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 25.

⁶² JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 26.

jádra bolesti, může být změněno a obráceno utrpení tak, aby v něm strádající nacházel boží království a svého Stvořitele.⁶³

„Lze však předem předpokládat, že téměř každý přistupuje k utrpení ze své lidské přirozenosti s protestem a otázkou "proč?". Každý se ptá po smyslu utrpení a hledá odpověď na tuto otázku ze svého hlediska. Často se na to táže Boha i Krista. Kromě toho člověk jasně vnímá, že ten, jemuž tuto otázku klade, sám trpí a chce mu tedy dát odpověď z kříže, ze samotného středu vlastního utrpení. Přesto člověk někdy potřebuje čas, mnohdy dlouhý čas, než je schopen vnitřně odpověď přijmout. Kristus totiž neodpovídá na otázku po smyslu utrpení přímo ani abstraktně. Ale člověk slyší spásnou odpověď teprve tehdy, když se stává stále více účastným Kristova utrpení.“⁶⁴

Síla církve roste z Kristova kříže a tak i ti co trpí, jsou pro církev zdrojem nadpřirozené síly. Proto církev stále hledá pomoc a podporu pro spásu světa v lidském utrpení.⁶⁵

Podobenství o milosrdném Samaritánovi a aktivním postoji k utrpení bližních pojednává šestá kapitola (článek 28-31). Její poslední článek je krátkým shrnutím listu a výzvou k trpícím.

Ježíš své následovníky v podobenství o milosrdném Samaritánovi (L 10, 30-37) vyzývá, aby byli vnímaví k utrpení druhých. „Milosrdným Samaritánem je tedy ten, kdo přichází trpícímu na pomoc, ať je jeho utrpení jakéhokoli rázu, a činí vše, co je v jeho silách, aby pomohl. To činí náklonností svého srdce a pomíjí při tom materiální výdaje. Dá se říci, že dává sebe sama, své vlastní "já", které otevírá druhému. Dotýkáme se zde klíčového bodu celé křesťanské nauky o člověku. Člověk může "sám sebe plně nalézt jen v opravdovém darování sebe samého.“⁶⁶ „Svět lidské bolesti potřebuje neustále jiný svět: svět lidské lásky; utrpení je v určitém smyslu příčinou toho, že člověk je touto láskou podnícen a ve svém srdci a jednání nehledí na svůj užitek.“⁶⁷

Tato slova o lásce, o činech lásky spojených s lidským utrpením, nám znovu a znovu odhalují, na základě všech lidských utrpení, vlastní vykupující utrpení Kristovo. Ježíš to říká: „...pro mě jste udělali.“ Je to on sám, který v každém zakouší lásku; je to on sám, jenž přijímá pomoc, ať je poskytována komukoli trpícímu a ať je jeho utrpení jakékoli. On sám je přítomen v každém trpícím člověku, neboť jeho utrpení přinášející spásu bylo jednou provždy otevřeno každému lidskému strádání. A všichni, kteří trpí, jsou jednou provždy povoláni k

⁶³ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 26.

⁶⁴ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 26.

⁶⁵ Srov. JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 27.

⁶⁶ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 28.

⁶⁷ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 29.

tomu, aby měli "účasť na utrpení Kristově" (1 P 4,13) a aby svým utrpením "doplňovali to, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap" (Ko 1,24). Kristus učil člověka i utrpením konat dobro a prokazovat dobrodiní tomu, kdo trpí. Tímto dvojitým aspektem nám plně odhalil smysl utrpení.⁶⁸

„Tajemství lidského vykoupení tkví podivuhodně v utrpení, a v něm je zase obsažen jeho nejhlubší smysl.“⁶⁹

⁶⁸ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 30.

⁶⁹ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 31.

2. Život a duchovní cesta Anny Bohuslavy Tomanové

V první polovině 20. století žila na Ústeckoorlicku ochrnutá žena, ve svém okolí známá jako Anička Tomanová. Ač nemohoucí, ochrnutá, připoutaná na lůžko, přesto byla vlastně celý život pod přísnou kontrolou a kritickým dohledem nejen své rodiny a sousedů, ale také kněží a představitelů církve. Po komunistickém puči v roce 1948 se státní bezpečnost zajímala nejenom o ni, ale také o její návštěvníky.⁷⁰ „K jejímu lůžku v rodných Pastvinách, v Koclířově a v Dubenci se hrnuli lidé a svěřovali jí své trampoty. Dovedla každého potěšit a povzbudit.“⁷¹

Královéhradecký biskup Mons. Jan Vokál ve svém dopise účastníkům prvního setkání Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové píše: „Její velikost rozhodně nespočívá v mimořádných darech jako např. stigmaty, ale v tom, jak se snažila následovat našeho Pána, který praví: „Kdo chce jít za mnou, ať zapře sám sebe, vezme na sebe svůj kříž a následuje mě.“ Anička se již od nejútlejšího věku učila svoji těžkou nemoc postupného ochrnutí nést s upřímnou odevzdaností do vůle Boží. Ti kdo se s ní setkávali, také dosvědčují, že i přes tento svůj kříž pro každého nacházela vlídné slovo.“⁷²

Přes mnohá protivenství se pověst o ní šířila a úcta k ní neustala ani po téměř šedesáti letech od její smrti. Její hrob navštěvuje mnoho lidí od nás i ze zahraničí. V roce 2012 královéhradecký biskup Jan Vokál schválil stanovy Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové a dne 7. června 2012 vyjádřil svůj úmysl zahájit diecézní proces blahořečení.⁷³ Tato pozoruhodná žena se stala jako mnoho jiných smírnou obětí zejména za kněze. Její úcta a láska ke svátostnému kněžství vycházela z úcty a lásky k Eucharistickému Kristu.

2.1 Rodina a životopisná data

Anna Tomanová se narodila 8. listopadu 1907 v osadě Pastviny, která patřila k farnosti Klášterec nad Orlicí.⁷⁴ Pokřtěna byla dne 10. listopadu 1907 v Klášterci nad Orlicí.

Jako čtyřleté dítě prožila Anička těžký úlek spojený s pádem z lavice. Vylekal ji velký požár domu v sousedství. To byl pravděpodobně impuls ke spuštění její nemoci - obrny nervů.

⁷⁰ Srov. *Chudobka z Orlických hor: Životní píseň lásky a oběti stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové*, str. 114-116.

⁷¹ SVATOŠ, Ambrož, OP. *Svědectví o Anně Bohuslavě Tomanové*, str. 1.

⁷² *Chudobka z Orlických hor: Životní píseň lásky a oběti stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové*, str. 5.

⁷³ Srov. VOKÁL, Jan a Pavel BOUKAL. *Dekret o zahájení přípravného řízení budoucí kauzy Anny Bohuslavy Tomanové*. In: <<https://docs.google.com/file/d/0B2vup4xf9fomMXI0U1RwYzNObmM/edit?pli=1>>.

⁷⁴ V letech 1933 – 1938 zde byla na řece Orlici vybudována vodní nádrž Pastviny. Část obce přehrada pohltila a výrazně zasáhla do zdejší krajiny i života místních lidí.

Otec Aničky, Bernard Toman, pocházel z Pastvin. Ve svých devíti letech přišel o otce, který byl poštovním vozkou. Bernard měl o deset let staršího bratra Josefa. Ten se po otcově smrti staral spolu s matkou Annou o živobytí a výchovu mladšího bratra. Kromě práce v rodinném hospodářství pomáhal v mládí jako nádeník také v sousedství. Později vydělával jako zednický pomocník v nedalekém Kladsku. Matka se jmenovala Anna, rozená Páchová, pocházela z Kunvaldských Končin, což je obec nedaleko Pastvin. Po krátké známosti měli v červenci 1905 svatbu. Novomanželé se ujali zemědělského hospodářství patřícího k domu čp. 128, který Tomanovi nedlouho před tím koupili. Jejich původní dům byl později zatopen přehradou. Zde se Bernardovi a Anně 8. listopadu 1907 narodila dcera Anna, nejstarší ze tří sourozenců.⁷⁵ Bratr Josef se narodil 21. prosince 1910 a bratr Bernard 20. ledna 1917.⁷⁶ Ačkoli si věkem byla bližší s bratrem Josefem, duchovně a lidsky nacházela více porozumění u Bernarda.

Když se bratr Josef oženil, převzal postupně od rodičů chalupu a hospodářství. Děti bratra Josefa si na svoji tetu Aničku dobře pamatují a mnohé okolnosti z jejího života stvrzují svým osobním svědectvím.⁷⁷

Se svými rodiči, kteří se o ni celý život starali, bydlela na farách, kde její bratr-kněz působil. Nejprve to byla fara v Koclířově u Svitav,⁷⁸ pak fara v Dubenci.⁷⁹

Dne 29. dubna 1953 umírá maminka⁸⁰ Anny Tomanové. Pečovatelka, která by alespoň částečně nahradila maminku, se pozůstalým hledala jen těžko.⁸¹ Proto byla Anička v Žírči na opatrování u řádových sester, než P. Bernard přijal pečovatelku Vlastu. V roce 1954 byla v nemocnici v Jaroměři operována. Při dalším pobytu v jaroměřské nemocnici zde osamocena dne 29. března 1957 umírá. Po rozloučení v dubeneckém kostele bylo její tělo převezeno do Klášterce nad Orlicí, kde byla dne 3. dubna 1957 pochována do rodinného hrobu.⁸²

2.2 Náboženské vzdělání a přijetí svátostí

Do základní školy pro svou nemoc chodit nemohla, přestože po tom velmi toužila. Později se snažila naučit čtení od svých mladších bratrů. V době, kdy nastupoval do školy její bratr Bernard, bylo Aničce šestnáct let, píše o své touze takto: „V šesti letech šel poprvé do školy.

⁷⁵ Fotografie rodiny Tomanovy. Příloha č. 2.

⁷⁶ Srov. HALÍK, František. *Data Anny Tomanové z Pastvin č. 128*, str. 1.

⁷⁷ Srov. *Chudobka Bílého Krále* [online]. [cit. 2015-03-04]. In:

https://www.youtube.com/watch?v=AH6fWI0Wd_8.

⁷⁸ Zde bydlela od 1. 9. 1944 do 15. 9. 1947. V Dubenci bydlela od 19. 9. 1947 až do konce života.

⁷⁹ Srov. TOMAN, Bernard. *Kněz, bratr Aničky Tomanové*, str. 1.

⁸⁰ Fotografie Anny Bohuslavy Tomanové a její maminky. Příloha č. 3.

⁸¹ Srov. HALÍK, František. *Data Anny Tomanové z Pastvin č. 128*, str. 1.

⁸² Srov. HALÍK, František. *Data Anny Tomanové z Pastvin č. 128*, str. 1.

Mně toho bylo líto, že nemohu jít s ním. Bernouš⁸³ mně sliboval, že mne naučí číst a psát a všemu, co bude umět sám.⁸⁴ Její vlastní životopisy i korespondence jsou diktované zapisovatelům z řad rodiny, lidí ze sousedství, nebo návštěvníkům, kteří Annu Tomanovou často vyhledávali i přes zákazy komunistického režimu.

První náboženské vzdělání a vztah k Bohu získala pro víru svých rodičů. Díky ochotě P. Františka Morávka⁸⁵ se mohla připravit na svátost smíření, první svaté přijímání a svátost biřmování. Výuka náboženství probíhala u ní doma, nebo ji na vozíku vozili k P. Morávkovi, který bydlel nedaleko. V neděli 28. května 1921 byla u P. Morávka v Klášterci nad Orlicí u svaté zpovědi. Ten jí pak řekl: „Dítě, ty musíš mnoho duší zachránit. Mnoho budeš trpět a mnoho musíš vykonat.“⁸⁶ Při této mši svaté přijala poprvé Ježíše v Eucharistii.

Svátost biřmování přijala 1. června 1921. Biřmoval ji světící biskup ThDr. Karel Kašpar, pozdější pražský arcibiskup a kardinál. Anna přijala biřmovací jméno Marie.⁸⁷

„Po biřmování přivedl k lavici prvé u sv. Anny pana biskupa Morávek. Ten říkal, že ji připravoval a p. biskup mu řekl: „S tou má Pán Bůh velké záměry.“ Udělal jí křížek na čelo a řekl: „Modli se za mně, jako já se modlím za tebe.“ A dal jí obrázek sv. Vincence. Morávek ji pohladil a řekl: „Dítě, přijdou někdy na tebe chvíle, že se ti bude zdát, že tě Pán Bůh opustil, ale buď silná a překonáš vše.“⁸⁸

V době svého pobytu v Koclířově zastupoval několik dnů P. Bernarda Tomana P. Ambrož Maria Svatoš OP. Anička na tuto dobu vzpomíná: „Otec Ambrož byl ještě u nás a já byla tolik šťastná ve stínu Ježíšova kněžství. Modlil se se mnou růženec a dělal rozjímání. Byly to takové maličké exercicie, které prospěly velmi mé duši a naklonily mě pro dominikánský řád. Prosím Otce Ambrože, zdali by mě vzal do Třetího řádu. Usmál se na mě a řekl: „Nyní ještě ne.“⁸⁹ Do Třetího řádu svatého Dominika přijal P. Ambrož M. Svatoš Annu Tomanovou koncem léta 1947. Přijala řeholní jméno Bohuslava.⁹⁰

⁸³ Tak říkala svému bratru Bernardovi.

⁸⁴ Srov. TOMANOVÁ, Anna, Bohuslava. *Vlastní životopis*. Diktovaný, 1952. Strojopisná kopie, 33 s. Formát A4, str. 8.

Dále jen *Vlastní životopis 1947*.

⁸⁵ P. František Morávek farář z Klášterce nad Orlicí na odpočinku, bytem ve Zbudově u Klášterce.

⁸⁶ TOMANOVÁ, Anna, Bohuslava. *Vlastní životopis*. Diktovaný, 1947. Strojopisná kopie, 33 s. Formát A5, str. 22. Dále jen *Vlastní životopis 1947*.

⁸⁷ Srov. HALÍK, František. *Data Anny Tomanové z Pastvin č. 128*, str. 1.

⁸⁸ *Vlastní životopis 1947*, str. 23.

⁸⁹ *Vlastní životopis 1952*, str. 24.

⁹⁰ *Chudobka z Orlických hor: Životní píseň lásky a oběti stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové*, str. 134.

2.3 Přijetí nemoci

Nejmladší bratr Anny Tomanové Bernard se narodil 20. ledna 1917. Se svým mladším bratrem měla Anička velmi dobrý vztah, plný lásky a důvěry. Anička ho hlídávala, protože rodiče měli mnoho práce na poli a v hospodářství. Často plakal a Anička ho nedokázala utiшит. Plakávala s ním a v těchto chvílích začínají Aniččiny modlitby a oběti za svého bratra, ve kterých nikdy nepřestala. Povolání jejího bratra ke kněžství provázelo množství komplikací. Kvůli zánětu kyčelního kloubu musel o rok odložit nástup do redemptoristického juvenátu v Libějovicích. Později byl odtud z nějakého důvodu vyloučen. V Praze pak studoval „kurz“ a gymnázium. Do semináře vstoupil v Hradci Králové. Otec nechtěl Bernarda podporovat na studiích, která se protahovala, protože byl slabým studentem. Peněz také nebylo nazbyt, a tak dal otec Aničce podmínku, vzdá-li se svého věna, může Bernarda dále podporovat, když si ona tolik přeje, aby studoval. Anička věděla, že zřeknutím se dědictví ji může čekat velice nejistá budoucnost.⁹¹ Obětovala to, aby mohl Bernard studovat. Po celou tu dobu provázela Anička svého bratra vytrvalou modlitbou a velikým množstvím obětí, protože nedostatek peněz nebyl jedinou překážkou na Bernardově cestě ke kněžství.

Bernard v roce 1922, když mu bylo pět let, onemocněl na nohy, nikdo si s jeho nemocí nevěděl rady a hrozilo, že ochrme podobně jako jeho sestra. Anička nabídla Ježíši, že vezme jeho nemoc na sebe, aby se mohl stát knězem. V této době byla Anička ještě schopna ujít krátkou vzdálenost nebo chvíli stát, a vypadalo to, že se její zdravotní stav začíná zlepšovat. Anička ve zpovědi P. Morávkovi svěřila touhu vzít na sebe Bernardovu nemoc. „Při svaté zpovědi jsem se na něčem rozhodla a pan farář Morávek mně to schválil, že vše obětuji za našeho Bernouše a za všechny duše kněžské. Řekla jsem to Ježíšovi ve svatostánku a on s tím souhlasil.“⁹² V životopise z roku 1947 píše: „A Ježíš mně řekl: ‚Bývala by ses načisto uzdravila, ale když chceš, bude zdrav Bernard, zachrání mnoho duší.‘ Do kostela jsem celou cestu šla a po sv. přijímání, jakoby to na mne hodil, už jsem se začala klepat a nemohla jsem ani dojít k vozičku.“⁹³ V následujících dnech se Bernard uzdravil a Aničce se velmi přitížilo. Tehdy bylo Aničce čtrnáct let.

Prohlubující se nemohoucnost a závislost na pomoci druhých odevzdávala Anna Tomanová neustále svému *Bílému Králi*, jak důvěrně nazývala Ježíše. Vytrvalostí v těchto skutečích lásky se rozvíjely a upevňovaly její ctnosti. Ve svých modlitbách nesla těžkosti své

⁹¹ Srov. *Vlastní životopis 1952*, str. 14.

⁹² *Vlastní životopis 1952*, str. 8.

⁹³ *Vlastní životopis 1947*, str. 25.

rodiny, sousedů a mnoha dalších lidí, církve i své země. To byl její život. Krátce a výstižně o tom píše její bratr Bernard: „Andula ležela. Přes den se jen modlila.“⁹⁴

Velkou touhou Anny Tomanové bylo kněžství jejího bratra Bernarda. Modlitby a oběti přinášela Bohu nejen za Bernarda, ale za všechny kněze. S obdivuhodnou jistotou a přesvědčivostí často připomínala velikost čistého a svatého kněžství v době, kdy byl kněžský stav veřejně zesměšňován a tvrdě pronásledován. Když se v roce 1927 mluvilo o Bernardových studiích, řekl jí redemptorista z Králík P. Burián: „Dítě modli se, jakého si ho vymodlíš, takový bude z něj velebný pán.“⁹⁵

Bernard byl vysvěcen na kněze 3. dubna 1944 v Hradci Králové. Primiční mši svatou, které se sestra Anička nemohla zúčastnit, sloužil v Klášterci nad Orlicí 4. dubna 1944, na svátek Nejsvětější Trojice, kdy je v Klášterci pouť.⁹⁶ Pro Aničku bylo kněžství bratra Bernarda velikým Božím darem a milostí. Velmi se radovala v blízkosti Eucharistického Ježíše, přála si být často účastna Ježíšově oběti ve mši svaté a velkou útěchou jí bylo také kněžské požehnání. P. Bernard Toman jistým způsobem zosobňuje to, zač jeho sestra Anička přinášela Bohu zřejmě nejvíce svých bolestí a utrpení. Svou obětí za *svaté a čisté kněžství* ukazuje směr i konkrétní návod k cestě za Ježíšem.

„Svatý farář Arský: „Kněz pokračuje v díle vykoupení na zemi.... Kdyby člověk pochopil, čím je kněz na zemi, nezemřel by hrůzou, ale láskou.... Kněžství je láska Ježíšova srdce.“⁹⁷

2.4 Druhé obrácení

V říjnu roku 1928 se Anně Tomanové udělalo natolik zle, že si přála zemřít. Když už si i její blízcí mysleli, že umře, nechali Bernarda ze školy doma, byl u ní také redemptorista P. Burián. O tomto důležitém dni svého života Anička vypovídá: „Tehdy začal převrat v mé duši, a pak začala jsem chápat utrpení, cenu nesmrtelných lidských duší a začala jsem toužit po Božském Eucharistickém Králi. Dříve jen jedenkrát za rok jsem šla k svatým svátostem. Od té doby mám Božského Krále ráda a má duše má ráda kříž, nesmrtelné duše a vše co posílá Bůh. Od té doby chodil k nám farář Morávek dvakrát za týden se svatým Přijímáním.“⁹⁸ Tento převrat v duši, který Anna Tomanová prožila ve svých 21 letech, bývá nazýván *druhým obrácením*. Je to milost od Pána těm, co v modlitbě, sebezáporu a pěstování

⁹⁴ *Vlastní životopis 1947*, str. 27.

⁹⁵ *Vlastní životopis 1947*, str. 35.

⁹⁶ Srov. HALÍK, František. *Data Anny Tomanové z Pastvin č. 128*, str. 1.

⁹⁷ *KKC*, čl. 1589.

⁹⁸ *Vlastní životopis 1947*, str. 43-44.

ctností vytrvávají, i kdyby cítili prázdnotu a bezútěšnost. Toto očištění může někdy probíhat v těžké nemoci, ztrátě majetku a cti, zrady přítele a podobně. U Anny Bohuslavy Tomanové se tato druhá konverze viditelně projevila ve vztahu k Nejsvětější Svátosti. Všechna ta utrpení, která denně prožívala a Bohu obětovala, jí toto druhé obrácení ulehčila.⁹⁹

2.5 Obdarování stigmaty

Přes své upoutání k posteli prožívala Anna Bohuslava Tomanová s obzvláštní intenzitou vše, čím žila v té době místní církev. Ať už se jednalo o slavnosti a svátky církevního roku, či těžké chvíle naší církve, vše pro ni mělo velikou důležitost. S mimořádnou účastí prožívala každý pátek umučení a smrt Pána Ježíše Krista. Již vysvěcený její bratr P. Bernard dostal dovolení sloužit mši svatou u lůžka své sestry. Opozdil se však v Praze, kde uděloval novokněžské požehnání, a mši svatou sloužil místo něho pan farář Šrajbr s několika dalšími kněžími. Sama Anna o této události z pátku 9. června 1944 říká: „Velebný pán Kubeš klečel u mých nohou a modlil se adorační mši svatou. Šrajbr sloužil mši svatou a mně bylo tak divně u srdce, neb na rukách i nohách, na rameně i na hlavě a u srdce, ukázaly se mně první strupy, které mám podnes. Pan farář Šrajbr zbledl, když to uviděl. Po jeho tváři kanuly slzy jako hrachy a skanuly na bílý korporál. Mše svatá byla skončena. Kněží odešli. Kubeš dokončil. V mé duši bylo tak divně bolno, že mně Pán poslal nový kříž při mši svaté. Velebný pán Štěpánek a Filip odešli, když pojedli trochu kávy, ale Šrajbr a Kubeš zůstali. V sobotu navečer přijela paní doktorka Daňková a požádala Mirka Oberrajtra, by mě vyfotografoval.¹⁰⁰ Mirek její přání splnil.“¹⁰¹

„Stigmata jsou známky Kristova utrpení, které četní světcí v extázi obdrželi na rukou, na nohou, v boku a na hlavě, a které jsou provázeny prudkou bolestí, připomínající utrpení Pána Ježíše... Zvláštní pozornost je třeba věnovat skutečnosti, že stigmata se vyskytují pouze u osob, které mají ctnosti v hrdinném stupni, zejména lásku ke kříži. Stigmatici vstupují do hlubin tajemství Kristovy výkupné Oběti. Důvodem, proč si náš Spasitel volí některé obětující se duše a připodobňuje je svému Ukřížování, je právě to, aby našim lhostejným myslím a srdcím připomněl své bolestné utrpení.... Stigmat se dostává jen osobám, které vynikají

⁹⁹ Srov. *Chudobka z Orlických hor: Životní píseň lásky a oběti stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové*, str. 71.

¹⁰⁰ Fotografie stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové. Příloha číslo 4. Nejedná se však o tuto konkrétní zmíněnou fotografii.

¹⁰¹ *Vlastní životopis 1952*, str. 18-19.

v pokoře, poslušnosti a lásce.... Teologové si také všímají, že většina stigmatizovaných obdržela stigmata, aniž by je očekávala nebo chtěla.“¹⁰²

2.6 Život v nemoci

Jak již bylo naznačeno, do svých čtyř roků se Anna Tomanová vyvíjela jako zdravé dítě. Podle lékaře, který znal celou jejich rodinu, se u ní od té chvíle začala projevovat nemoc - obrna nervů.¹⁰³ Zpočátku byly projevy nemoci nenápadné. Anička často upadala a těžce se jí vstávalo. Místní lékař nemoc nerozpoznal a rodičům řekl, že jí nic není, že je jen rozmazlená a je třeba jí poručit, aby chodila pěkně. Když znovu opakovaně padala, byla bita za neposlušnost a svéhlavost. Jiný doktor jí dal léky, po kterých jí bylo zle. Nakonec ji rodiče vzali vyšetřit do nemocnice v Kladsku, kde zůstala pět týdnů. Zde si jako šestileté dítě prožila velmi mnoho utrpení. Před propuštěním jí píchlí do míchy injekci, po které měla velké bolesti. Když šla do nemocnice, ještě trochu chodila, domů ji odváželi na kočárku.¹⁰⁴

Jedna z prvních duševních bolestí, kterou Anička uvádí, byla nemožnost chodit do školy, ačkoli toužila po vzdělání a přála si být se svými vrstevníky. Tuto bolest prožívala v letech školní docházky svých bratrů Josefa i Bernarda. Od šesti do dvanácti let se Anička pohybovala ležením po kolenou. Později se rodiče, zřejmě pod vlivem okolí, rozhodli dát Aničku do České dětské nemocnice do Prahy. Naděje na vyléčení měli všichni veliké.¹⁰⁵ Také v této nemocnici Anička prožívá ústrky, trápení a strach. Ke konci pětítýdenního strastiplného pobytu v nemocnici jí byla provedena blíže neurčená operace nohou a byly jí dány pevně do sádry. Takto byla propuštěna domů. Po několika dnech se jí nohy v sádře zanítily, a tak jeli zpátky do nemocnice. Zde jí sádru sundali a ohnilé a plesnivé nohy umyli a zabandážovali. S bandážemi na nohou pak mohla nějaký čas trochu chodit.¹⁰⁶ Po zhoršení zdravotního stavu už rodiče o další léčbu nemocných nohou neusilovali. Nemoc postupně zasáhla také ruce. Ve svém vlastním životopise píše: „Láska Ježíšova mě připevnila na moji postel, na které jsem od dvaadvacátého roku byla připoutána“.¹⁰⁷ Kromě tělesných a duševních trápení nesla a obětovala Anička také svou bezmocnost a odkázanost na milosrdnou pomoc druhých.

¹⁰² *Chudobka z Orlických hor: Životní píseň lásky a oběti stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové*, str. 107-109.

¹⁰³ Srov. TOMAN, Bernard. *Kněz, bratr Aničky Tomanové*, str. 1.

¹⁰⁴ Srov. *Vlastní životopis 1952*, str. 1.

¹⁰⁵ Srov. *Vlastní životopis 1952*, str. 3.

¹⁰⁶ Srov. *Vlastní životopis 1952*, str. 7.

¹⁰⁷ *Vlastní životopis 1952*, str. 8.

2.6.1 Pochopení smyslu utrpení

Od svého mládí byla Anna schopna přijímat, nést a obětovat svá utrpení. Svou roli ve schopnosti přijímat utrpení tak, jak přicházejí, mohla sehrát ráznost rodičů, čas dvou strašných světových válek, i prostředí těžkého života rolnické rodiny. Přijetí, lépe však přijímání utrpení a vše co s tím souvisí, je neustále se opakující proces procházející ale také určitým vývojem. Avšak přijetí utrpení jako určité nezměnitelné danosti vlastního života není to, co by zpočátku charakterizovalo Annu Tomanovou. Snášet utrpení, jež nemine žádného člověka, jako neovlivnitelnou okolnost svého života, je nucen každý člověk. Takto pojaté utrpení je nedílnou součástí našich životů a přináší do našich životů silnou touhu co nejrychleji tento stav ukončit a napříště se mu vyhnout. Takto snášené utrpení může také vzbuzovat závist vůči těm, kteří viditelně netrpí.

Jak jsem zmínil v odstavci o druhém obrácení, dostala Anna Tomanová milost pochopení toho, co je důležité před Boží tváří. „...začala jsem chápat utrpení, cenu nesmrtelných lidských duší a začala jsem toužit po Božském Eucharistickém Králi.“¹⁰⁸ Tuto milost, která znamenala chápat ve svém srdci spasitelný význam utrpení, obdržela Anna po sedmnácti letech prožitých v těžké nemoci. To byl čas přípravy na přijetí této milosti. Slovy: „...mám Božského Krále ráda a má duše má ráda kříž, nesmrtelné duše a vše, co posílá Bůh.“¹⁰⁹ Přidává se svými slovy ke svatému Pavlovi: „Teď sice pro vás trpím, ale raduji se z toho, protože já tím na svém těle doplňuji to, co ještě zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap; obrací se to k prospěchu jeho těla, to je církve.“ (Ko 1,24) Svatý Pavel si je vědom, že utrpení Kristovo na kříži je zcela naplněno. Avšak církev jako tělo Kristovo je na zemi účastna Kristových soužení.¹¹⁰

Zřejmě první zaznamenané rozhodnutí Aničky k obětování svého utrpení k dobru druhých je spjata s její svatou zpovědí. „Při svaté zpovědi jsem se na něčem rozhodla a pan farář Morávek mně to schválil, že se obětuji za našeho Bernouše a za všechny duše kněžské.“¹¹¹ Rozhoduje se obětovat vše, všechno utrpení co má. Později Anička ve spojení s Ježíšovou obětí bere na sebe nemoci a utrpení druhých, a tak své blízké od jejich utrpení osvobozuje. Nemá tedy jen ta „svá“ utrpení, která už jí byla dána, ale stále častěji přijímá také nová.

Anna Bohuslava Tomanová nám také ukazuje i jiný pohled na utrpení a to v úryvku své modlitby: „Pane, prosím tě, nech mne zde. Víš, s tebou budu věčně, ale trpět mohu jen jednou

¹⁰⁸ *Vlastní životopis 1947*, str. 43-44.

¹⁰⁹ *Vlastní životopis 1947*, str. 43-44.

¹¹⁰ Srov. Utrpení. In.: *Biblický slovník*, str. 1159-1160.

¹¹¹ *Vlastní životopis 1952*, str. 8.

a tím tolik zachráním.“¹¹² Netouží odstranit utrpení ze svého života. Přeje si své utrpení nést, aby zachránila jiné, je motivována láskou. Jaká podobnost se slovy sv. Pavla: „Život je pro mne Kristus a smrt je pro mne zisk. Mám-li žít v tomto těle, získám tím možnost další práce. Nevím tedy, do bych vyvolil, táhne mne to na obě strany: Toužím odejít a být s Kristem, což je jistě mnohem lepší; ale zůstat v tomto těle je zase potřebnější pro vás.“ (F 1, 21-24)

Svatý Pavel, podobně jako on i Anna Tomanová, byl celou svou bytostí zaměřen na Krista, svá utrpení nahlížel skrze utrpení Ježíšova a skrze tuto zaměřenost na Krista dokázal svá utrpení také přijímat.¹¹³

Přes vážnost své nemoci a snášených utrpení prokazovala Anna Tomanová také nadhled nad svojí situací i radost, že může druhé potěšit svou pomocí, být jim užitečná tak, jak může. Stalo se, že jeden Aniččin známý poznal, že na sebe vzala jeho těžký zánět středního ucha. Řekl jí, že to nemá dělat brát silnému chlapovi nemoc. S úsměvem mu na to odpověděla, že to má dovoleno od zpovědník, že ona to odleží při jednom ležení.¹¹⁴

Člověk ve své nemoci často zažívá hluboký pocit neužitečnosti, zbytečnosti své existence. Připadá si pro ostatní břemenem, nemoc ho nutí stát se příjemcem pomoci a péče druhých. Překonání tohoto pocitu se pro trpícího stává zdrojem radosti, když najde ve spojení s Kristem spásný smysl utrpení.¹¹⁵

2.6.2 Oběť za kněze a církev

Během svého života se Anička velmi často setkávala s kněžími. Jejím prvním duchovním vůdcem byl již zmiňovaný P. František Morávek, posledním kanovník pražské vyšehradské kapituly P. Antonín Stříž.

8. září 1929 se Anně Tomanové ukázala P. Maria, řekla jí: „...chci, abys celý život nabídla Bílému Králi jako smír za čisté svaté kněžství. Budeš trpět velmi mnoho, ale výměnou ti dám za to hodně duševních radostí.“¹¹⁶ V eucharistii vnímala a přijímala Anna Bohuslava Tomanová nejen svoje sjednocení s přítomným Ježíšem, ale také svoji osobní jednotu s ostatními přijímajícími v jednom těle – Církvi. Z vnímání jednoty Ježíše Krista v eucharistii a církvi vycházela její velká láska ke kněžím.¹¹⁷ V kněžích zřetelně rozpoznávala zástupce Krista. „Lilie, to byl pro ni symbol svátostného kněžství, kterého si neobyčejně vážila. Mohla být plná světnice lidí a mohl tam být jediný kněz, třeba v rozhalence, ona ho okamžitě

¹¹² BAŠUSOVÁ, Helena. *Vzpomínky paní Heleny Bašusové*, str. 16.

¹¹³ Srov. Utrpení. In: *Slovník biblické teologie*, str. 532.

¹¹⁴ Srov. VYCHÝTIL, Josef. *Vzpomínky na Aničku Tomanovou*, str. 4.

¹¹⁵ Srov. JAN PAVEL II. *Salviifici Doloris*, čl. 27.

¹¹⁶ *Vlastní životopis 1947*, str. 49.

¹¹⁷ Srov. BAŠUSOVÁ, Helena. *Vzpomínky paní Heleny Bašusové*, str. 19.

poznala, Mohl za zády ostatních udělit požehnání, ona okamžitě děkovala.¹¹⁸ A jestliže tolik milovala a toužila po Ježíši Kristu v eucharistii, nemohla o nic méně toužit po pravém a čistém kněžství, které nám Ježíše Krista v eucharistii přináší. Anna Tomanová byla prostá žena, přesto pochopila nesmírnou významnost Kristova kněžství a pro svatost a čistotu kněžství přinášela Bohu mnoho svých obětí. „Ale vše jsem obětovala Pánu za bílé živé květy liliové, za čisté svaté kněžství.“¹¹⁹

Tak jako jí záleželo na čistotě a svatosti kněží, záleželo jí i na celé církvi. Obzvláště prožívala utrpení místní církve a obětovala se za právě potlačované řehole ale i ty, kteří kolaborovali s komunismem. Leželo jí na srdci zachování Božích přikázání v celém národě, například aby lidé neznasovali neděli prací.¹²⁰

2.6.3 Bolest duše

Podle Katechismu katolické církve je lítost: „Bolest ducha a odsouzení spáchaného hříchu, spojené s předsevzetím v budoucnu už nehřešit.“¹²¹ Tuto bolest ducha a odsouzení spáchané nepravosti můžeme vnímat u Anny Bohuslavy Tomanové. Lítost pro ni byla *bolest duše*, když říká: „Mně toho bylo velmi líto.“¹²² „Mně jí bylo velmi líto, že jí nemůžu pomoci.“¹²³, nebo také: „V mé duši bylo tak bolno a teskno ...“¹²⁴, „Do mé duše vjela taková velká lítost nad nesprávností, kterou na mě spáchali.“¹²⁵, „Má duše plakala, že jsem vyvrhel lidské společnosti.“¹²⁶ Ve svém vlastním životopise používá uvedené výrazy také v situaci vlastní neschopnosti, nemožnosti ovlivnit k dobrému situaci, ve které se nachází ona nebo jiní lidé. Tuto neschopnost mít vliv na události, které se dějí s ní samotnou nebo kolem ní, obětuje podobně, jako Kristus obětoval své utrpení v nemohoucnosti na kříži. Slovo *lítost* je u Anny Tomanové vyjádření bolesti její duše nad špatným jednáním a smýšlením blízkých, nepravdivými řečmi druhých o ní. Smutek jí způsoboval také nemožnost účastnit se mše svaté, přijmout svaté přijímání nebo přistoupit ke svátosti smíření a podobně.

¹¹⁸ HALÍK, František. *Anička Tomanová*, str. 1.

¹¹⁹ *Vlastní životopis 1952*, str. 19.

¹²⁰ STAJNER, Antonín, Maria, Filip. *Stigmatizovaná Anna Bohuslava Tomanová* [online]. 2012-08-16 [cit. 2013-02-14]. In: http://farnost.rudoltice.info/wp-content/uploads/2012/06/Anna_Bohuslava_Tomanov%C3%A1-1.pdf.

¹²¹ *KKC*, čl. 1451.

¹²² *Vlastní životopis 1952*, str. 1.

¹²³ *Vlastní životopis 1952*, str. 2.

¹²⁴ *Vlastní životopis 1952*, str. 4.

¹²⁵ *Vlastní životopis 1952*, str. 20.

¹²⁶ *Vlastní životopis 1952*, str. 28.

Pláč je pro Annu Tomanovou něčím zcela přirozeným, spontánní reakcí na duševní bolesti. Často pláče, až když všichni odejdou, když je sama.¹²⁷ Přiznává, že pláče více před Bohem a Pannou Marií než před lidmi. Pláč je pro ni také vyjádřením touhy po útěše a blízkosti, které se jí tak často nedostávalo.¹²⁸ Proud slz byl mnohdy jediným viditelným znamením utrpení, které prožívala ve svém nitru. Její slzy byly krůpějemi krve její duše.

Když Anna Bohuslava Tomanová používá slovo *duše*, například: „bolesti v její duši“, „pláče její duše“, „lítosti, která vjela do její duše“, nebo „má duše se radovala“, není to jen označení jiného než tělesného utrpení či radosti. Jsou výrazem Boží blízkosti, kterou vnímala v utrpení či radosti.

2.6.4 Poslušnost

Anna Bohuslava Tomanová rozuměla potřebě řádu v životě. Byla tak od malička vychovávána, její rodiče, hospodáři, ctili Boží řád v přírodě a toto předávali svým dětem.

Paní Helena Bašusová¹²⁹ vícekrát zaznamenala modlitby-rozhovory Aničky s Ježíšem v extázi. O poslušnosti zapsala toto: „Vid', i rádio jsem musela vyhodit na Tvůj rozkaz – a já nerada. Tys řekl: „Buď si necháš tatíčka¹³⁰, nebo rádio.“ Víš Bílý Králi, někdy ta poslušnost je těžká, když se vše musí ještě přikrývat. Otec Stříž řekl: „Co ráda, to obětuj.“ Víš, i to pro mne bylo těžké, když sis to přál, abych rádio dala pryč. Byl nespokojen tatíček a byls nespokojený Ty. Vid', řekl: „Čím těžší oběť, tím přinese větší požehnání.“ Víš, někdy je to těžké.“¹³¹ A dále pak: „To je to: trpět není jen tak legrace, ale poslouchat je ještě horší.“¹³²

Poslušnost příkazům svého duchovního vůdce - kněze, brala Anna Tomanová velmi vážně. Kněz pro ni byl církví pomazaný zástupce Boha. Vzorem a příkladem jí byla Panna Maria, která poslušností spolupracovala na díle svého Syna,¹³³ jehož poslušnost proměnila smrt v požehnání.¹³⁴

¹²⁷ *Vlastní životopis 1952*, str. 10.

¹²⁸ *Vlastní životopis 1952*, str. 12.

¹²⁹ Manželka MuDr. Václava Bašuse, později osobního lékaře Anny Bohuslavy Tomanové.

¹³⁰ „Tatíčkem“ je míněn kněz, její duchovní vůdce.

¹³¹ BAŠUSOVÁ, Helena. *Vzpomínky paní Heleny Bašusové*, str. 19.

¹³² BAŠUSOVÁ, Helena. *Vzpomínky paní Heleny Bašusové*, str. 20.

¹³³ Srov. *KKC*, čl. 968.

¹³⁴ Srov. *KKC*, čl. 1009.

3. Utrpení nesené s Kristem

Při setkání s lidským utrpením nám okamžitě vyvstane otázka: „Proč?“. Lidská vzdělanost nenašla nikdy dostatečnou odpověď na otázku po smyslu lidského utrpení. Utrpení je vždy spojeno s životem, a tak odpověď po smyslu, důvodu a významu utrpení se vždy musí hledat u Dárce života. Jedině On dává smysl všemu, tedy i utrpení. Křesťané nevyzdvihují bolest a utrpení nepřiměřeně, ale také je neodmítají. Křesťané nachází i v utrpení a bolesti smysl, jehož vrcholem je sjednocení trpícího s Kristem.¹³⁵ Jan Pavel II. o tom píše: „Láska je nejbohatším zdrojem smyslu utrpení, které vždy zůstane tajemstvím: jsme si vědomi toho, že naše vysvětlení jsou nedostatečná a nepřiměřená. Smysl utrpení nelze pochopit rozumovým bádáním. Kristus nás uvádí do tajemství a nechává nás nalézt „důvody“ utrpení podle toho, jak jsme schopni pochopit velikost Boží lásky.“¹³⁶ Tak se důvodem utrpení stává láska a důvodem lásky se stává utrpení.

Anna Bohuslava Tomanová měla velikou lásku a úctu k Eucharistickému Kristu. Přijímáním těla Kristova z rukou kněží, posvěcených služebníků církve, pramenila její mimořádná láska a úcta ke kněžím. V kněžích zřetelně rozpoznávala zástupce Ježíše Krista na zemi. Pochopila významnost pravého a čistého kněžství a souladu s poznaným také žila a za kněze přinášela mnoho obětí. Symbolem kněžství byla pro ni bílá lilie.¹³⁷

3.1 Vztah lásky a utrpení

Je-li láska vztah, vzniká pochopením a přijetím utrpení také vztah. Vztah ke svému tělu máme, ať trpí či netrpí. Stejně i k druhým lidem máme nějaký vztah, ať trpí či netrpí. Je-li tento vztah naplněn láskou, utrpení a bolest milovaného se stává utrpením a bolestí milujícího. Tak se láska stává důvodem utrpení. Trpím, protože miluji. A to, co známe z přirozené roviny našeho bytí, je vždy dokonale naplněno v rovině bytí nadpřirozeného. Zde se neobejdeme bez křesťanské náboženské zkušenosti. Proto v míře chápání Boží lásky a v pochopení smyslu utrpení nám Bůh sám pomáhá, když posílá svého Syna. V Písmu svatém čteme: „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl věčný život.“ (J 3, 16) A na jiném místě, apoštol Jan píše: „V

¹³⁵ Srov. OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorace zvláštních skupin*, str. 33.

¹³⁶ JAN PAVEL II. *Salvifici Doloris*, čl. 13.

¹³⁷ HALÍK, František. *Anička Tomanová*, str. 1.

tom záleží jeho láska: ne že my jsme milovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy.“(1 J 4, 9-10) Věřit v život skrze trpícího, zmučeného a zabitého „muže bolesti“ proroka Izajáše, znamená věřit veliké Boží lásce, znamená věřit, že utrpení tohoto času nejsou ničím proti budoucí slávě věčného života.(srov. Ř 8, 18) Láska Boží, je svobodná, projevuje se bez našich zásluh. Láska Boží je nejviditelnější v kříži Ježíše Krista. Jeho kříž je tím, co nás vykoupilo od zla, jež se nám všemožně snaží zastoupit cestu k Bohu.

3.2 Utrpení a účast na spáse

Jsme zvyklí spojovat zlo s utrpením, někteří lidé téměř kladou rovnítko mezi utrpením a zlo. Ježíš Kristus toto spojení vyvrací a utrpení proměňuje svým vlastním utrpením a svým zmrtvýchvstáním. Dobrý Bůh v Ježíši Kristu dává utrpení dobrý smysl, smysl cesty ke spáse. Ve Skutcích apoštolů se praví: „Musíme projít mnohým utrpením, než vejdemo do Božího království.“(Sk 14, 22) Kristova sláva a láska je neoddělitelně spojena s jeho utrpením, s jeho křížem. Přijmout pozvání k účasti na slávě je tak cestou k přijetí bolesti a utrpení. Člověk, který ve svých bolestech slyší toto povolání ke slávě, si je vědom, že svým utrpením má účast na Kristově utrpení, které nevede jinam než ke spáse. Motivací k přijetí tohoto povolání je veliká víra a láska ke Kristu. O neoddělitelném spojení slávy (spásy) a utrpení následovníků Ježíše Krista čteme také u svatého Pavla v listě Římanům: „Musíme ovšem jako on trpět, abychom tak mohli spolu s ním dojít slávy. Jsem přesvědčen, že utrpení tohoto času se nedají srovnat s budoucí slávou, která se zjeví na nás.“(Ř 8, 17-18) Anně Bohuslavě Tomanové podobnými slovy řekl Ježíš: „Sestro, kdo se Mnou trpí, se Mnou umře, se Mnou bude oslaven.“¹³⁸ Také Písmo svaté nám často dosvědčuje, že cesta ke Kristu, do Jeho blízkosti, je vedena obětí, utrpením. Ty se apoštolu Pavlovi a Petrovi zdají být dokonce lehké a radostné: „Nynější lehké břemeno utrpení zjednává nám nad každou míru věčnou tíhu slávy, protože nám neleží na srdci věci viditelné, ale neviditelné.“(2 K 4, 17-18) Věci neviditelné a Kristovo slavné zjevení nás směřují k věčnosti. Věčný život, spása člověka, dává utrpení naději a skrze naději i smysl.

Tato naděje nám ukazuje smysl utrpení ve světle Božích skutků. Naděje může ospravedlnit jakoukoli námahu i utrpení, jak píše Benedikt XVI. v encyklice *Spe Salvi*: „Vykoupení se nám dostalo tím způsobem, že jsme byli obdařeni nadějí, a sice takovou nadějí, na kterou se můžeme spolehnout a v jejíž síle můžeme čelit přítomnosti: tuto

¹³⁸ *Vlastní životopis 1947*, str. 50.

přítomnost, i v její namáhavé podobě, můžeme pak prožívat a přijmout, pokud nás přivádí k určitému cíli, pokud si můžeme být tímto cílem jisti a pokud je tento cíl tak vznešený, že je schopen ospravedlnit jakoukoliv námahu k jeho dosažení.“¹³⁹ Ježíš Kristus spojil jednou provždy utrpení s vykoupením. Následovníci Ježíše Krista pak přijímají svá utrpení jako oběť k vykoupení svému či jiných. Po vzoru Ježíše Krista utrpení a oběť předchází vykoupení.

„Všem pak řekl: „Kdo chce jít za mnou, zřekni se sám sebe, den co den ber na sebe svůj kříž a následuj mě.“ (L 9, 23) Tato Ježíšova slova jsou, jak je zdůrazněno, řečena všem, všem kdo chtějí jít za Kristem. Nikomu ze „svých“ Ježíš neskrývá nutnost utrpení, ale mluví o něm veřejně a otevřeně. Volba zůstává na člověku. Je tu nabídka a možnost přijmout ji, či odmítnout. Jak již bylo napsáno výše, smyslem Kristova vtělení byla spása člověka. Ta se uskutečnila skrze Jeho utrpení, které se neodehrálo pouze v termínu posledních dnů jeho života. Kristus den co den na sebe neustále bere svůj kříž. Nemocní a trpící, kteří berou na sebe denně svůj kříž ve spojení s Kristem, naplňují Jeho výzvu z Lukášova evangelia a následují ho. Takovýmto způsobem následovala Krista také Anna Bohuslava Tomanová.

3.3 Paradox síly a slabosti trpících

K našemu vykoupení jsme se dostali utrpením a smrtí Ježíše Krista, proto také utrpení určitým způsobem vykupuje každého člověka. Má-li mít člověk účast na vykoupení, má mít účast také na utrpení.(srov. F 3, 10 - 11) „Kdo s Ježíšem trpí, bude s ním i oslaven.“(Ř 8, 17) Vše je podle Krista. V Kristově utrpení je skryta Jeho sláva. Tato sláva je také skryta ve slabosti trpících. Víra nás přivádí k porozumění tomuto paradoxu slabosti a síly trpících. Vše, co je spolu s Kristem nesené a mu obětováno, Kristus sám naplní svým božstvím a povýší až k nebeské slávě a radosti.¹⁴⁰ Jdeme-li, vedeni Ježíšovým učením k Bohu i se svým trápením, touto společnou cestou, dostává naše utrpení zcela nový obsah a význam. To je cesta, kterou šla Anna Bohuslava Tomanová, a jak říkala: „Ve stínu kříže se těžko žije, ale lehko umírá.“¹⁴¹ V paradoxu síly a slabosti jejího života v utrpení poznáváme samotného Ježíše Krista s Jeho utrpením a jeho obětí za druhé.

¹³⁹ BENEDIKT XVI. *Spe Salvi*, čl. 1.

¹⁴⁰ Srov. POSPÍŠIL, C., V. *Ježíš z Nazareta, Pán a spasitel*, str. 358.

¹⁴¹ MACHOŇ, Miroslav. Hroby světců [online]. [cit. 14. 2. 2013]. In: <http://web.katolik.cz/feeling/3_1.htm>.

Závěr

Nebylo by v dnešní době nic zvláštního, kdyby se na Annu Bohuslavu Tomanovou postupně zapomínalo, její současníci by jeden po druhém odcházeli z tohoto světa a ona by zůstala jen vzpomínkou ve své rodině a nejbližším okolí. Už jen takováto památka by k nám hovořila o mimořádnosti a velikosti jejího ducha. Je podivuhodné, že její prostý život v utrpení a bolesti dnes tolik lidí oslovuje a přitahuje. V pořadu *Anděl aneb Blahořečení Aničky Tomanové?*¹⁴² z roku 2003 jsou použita svědectví nejen těch, kteří ji osobně znali, ale také různých odborníků. Za katolickou církev na otázky autorů pořadu odpovídají ThDr. P. Oto Mádr a kardinál Miroslav Vlk. Z jejich slov je patrné, že na Annu Bohuslavu Tomanovou není a nebude zapomenuto. Živé svědectví o A. B. Tomanové přinesl také nový dokumentární film z roku 2014 s názvem *Chudobka Bílého Krále*¹⁴³. V témže roce vyšla již zmiňovaná kniha *Chudobka z Orlických hor*.

„Bůh za života i po smrti Annu Bohuslavu Tomanovou vyznamenával zázraky na její přímmluvu a i dnes dochází k podivuhodným vyslyšením. K jejímu hrobu v Klášterci nad Orlicí přicházejí věřící, aby ji prosili o přímmluvu.“¹⁴⁴

Snahy o zahájení procesu blahořečení Anny Bohuslavy Tomanové byly již v době komunistického režimu. Po roce 1989 usiloval o zahájení přípravného řízení blahořečení P. Jan Rosůlek z Prahy a P. Emil Stecker z Nitra. Oba shromažďovali informace a svědectví o Aničce, které jsou potřebné pro tento proces. Dnes tuto činnost na výzvu biskupa Mons. Jana Vokála provádí *Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové*.¹⁴⁵

Všichni jsme Kristem voláni ke svatosti. „V domě mého Otce je mnoho příbytků; kdyby tomu tak nebylo, řekl bych vám to. Jdu, abych vám připravil místo.“ (J 14.2) Svatost, spása, společenství s Bohem je cílem našeho lidského života. Je dobré povzbuzovat se na této cestě k cíli, všimnout si těch, kteří šli před námi, a jejich cesta byla přímá.

¹⁴² *Anděl, aneb Blahořečení Aničky Tomanové?* [online]. [cit. 2015-03-04]. In: <<https://www.youtube.com/watch?v=-ImonVMfeaE>>.

¹⁴³ *Chudobka Bílého Krále* [online]. [cit. 2015-03-04] In: <https://www.youtube.com/watch?v=AH6fWI0Wd_8>.

¹⁴⁴ STAJNER, Antonín, Maria, Filip. *Stigmatizovaná Anna Bohuslava Tomanová* [online]. 2012-08-16 [cit. 2013-02-14]. In:

<http://farnost.rudoltice.info/wp-content/uploads/2012/06/Anna_Bohuslava_Tomanov%C3%A1-1.pdf>.

¹⁴⁵ VOKÁL, Jan, *Dekret o zahájení přípravného řízení budoucí kauzy Anny Bohuslavy Tomanové* [online]. [cit. 2015-03-04]. In:

<<https://docs.google.com/file/d/0B2vup4xf9fomMXI0U1RwYzNObmM/edit?pli=1>>.

Cílem této práce je povzbuzení a výzva k následování příkladu života Anny Bohuslavy Tomanové v nemoci a utrpení, které obětovala tak, jak nás učí katolická církev. Její každodenní život byl naplněn hlubokou láskou a úctou k Eucharistickému Kristu. Také k tomu jsme zváni samotným Kristem, církví, ale i příkladem Aničky. Povzbuzením je mimořádné poslání dané jí Bohem, v oběti za kněze, v touze po čistém a svatém kněžství. Anna Bohuslava Tomanová je nám vzorem úcty a lásky k živému Kristu v církvi, v Eucharistii a v kněžích, kteří nám církev zastupují a Eucharistii přinášejí.

„Kříž, tím se odemykají brány nebe. Vid', žádný nechce kříž, ale do nebe se chce dostat. Bez kříže se žádný do nebe nedostane. Prosím Tě, dej mi sílu, abych nemyslela na sebe, Pane. Na tebe chci myslet, ne na své bolesti. Pane Králi můj, dej, abych tímto křížkem odemykala lidské duše. Vím, že duše trpí – to jsou duše královské – ale, Pane, málo jich máš těch duší trpících. Vid', že lidé se chtějí lacino dostat do nebe, ale nebe se nedá koupit. Ano, nebe se dá koupit za kříž utrpení. Jsem ráda, že ..., že mám takovou bolest. Co je mé utrpení? Taková maličká kapka do moře lásky Tvé.“¹⁴⁶

¹⁴⁶ BAŠUSOVÁ, Helena. *Vzpomínky paní Heleny Bašusové*, str. 19.

Abstrakt

Název práce:

Křesťanský příklad života v utrpení Anny Bohuslavy Tomanové ve srovnání s Apoštolským listem Jana Pavla II. Salvifici Doloris

Autor: Jiří Slimařík

Obor: Teologické nauky

Druh práce: Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf

Katedra: Pastorální teologie

Konzultant:

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá lidským utrpením a jeho spasitelným významem. Jsou zde některé z obecných pohledů na utrpení, a ve zkratce jsou uvedeny i některé názory na utrpení ze Starého a Nového zákona.

Hlavní částí práce je život těžce nemocné A. B. Tomanové, která žila v první polovině minulého století v regionu Ústí nad Orlicí. Dokázala nést utrpení s láskou ke Kristu, za spásu jiných. Dostalo se jí milosti poznat spasitelný význam utrpení.

Další důležitou část tvoří Apoštolský list Jana Pavla II. Salvifici Doloris. Celý Apoštolský list je věnován utrpení člověka, kterému smysl a význam dává oběť Ježíše Krista.

Na závěr je zmíněn úmysl královéhradeckého biskupa Mons. Jana Vokála zahájit diecézní proces blahorečení Anny Bohuslavy Tomanové. Příklad jejího života je výzvou ke křesťanskému snášení utrpení podle vzoru Ježíše Krista a učení katolické církve.

Klíčová slova:

Anna Bohuslava Tomanová, utrpení, kříž, láska, spása, poslušnost, lítost, pláč, milost, radost, naděje

Abstract

The title: A christian example of life in suffering of Anna Bohuslava Tomanová in comparison with an Apostolic letter of John Paul II. Salvifici Doloris

Author: Jiří Slimařík

The subject of study: Theological theory

The commanding man of the work: ThLic. Michal Umlauf

The department: Pastoral theology

Supervisor:

Abstract:

This bachelor work is about human suffering and its salvation significance. There are some universal views of suffering and there are opinions on suffering taken from the Old and New Testament in abbreviated form.

The main part is about the life of seriously ill A. B. Tomanová who lived in the 1st half of the 20 th century in the region of Ústí nad Orlicí. She was able to bear her suffering with love for Christ, for salvation of others. She was given the mercy to recognize the salvation significance of suffering.

Another important part of the work is the apostolic letter of John Paul II. Salvifici Doloris, which is devoted to suffering, to which Jesus Christ through his sacrifice has given its significance.

At the end of the work there is the intention of the bishop Jan Vokál to start the proces of beatificatin of A. B. T. The example of her life is an appeal for bearing one's suffering according to Jesus Christ and the teaching of the Roman catholic church.

Key words:

A. B. Tomanová, suffering, cross, love, salvation, obedience, compassion, crying, mercy, joy, hope.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

BENEDIKT XVI, papež. *Encyklika Spe salvi: o křesťanské naději*. 1. vyd. Praha: Paulínky, 2008. 63 s. ISBN 978-80-86949-41-3.

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona: Ekumenický překlad. 3. vyd. Česká katolická charita, 1987. 1290 s. ISBN neuvedeno.

Dokumenty II. Vatikánského koncilu. 1. vyd. Praha: Zvon s.r.o., 1995. 603 s. ISBN neuvedeno.

Františkánské prameny I.-III. 1. vyd. Editor Bonaventura J. Štivar, Velehrad: Ottobre 12, 2008. 343 s. ISBN 80-86528-03-0 (soubor).

JAN PAVEL II., papež. *Salvifici Doloris: Apoštolský list Jana Pavla II. O křesťanském smyslu lidského utrpení z 11. února 1984*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1995. 49 s. ISBN 80-7113-151-2.

Katechismus katolické církve. 1. vydání, Praha: Zvon, 1995. 793 s. ISBN 80-7113-132-6.

TOMANOVÁ, Anna, *Vlastní životopis*. Diktovaný, 1947. Strojopisná kopie, 51 s. Formát A5. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.

TOMANOVÁ, Anna, *Vlastní životopis*. Diktovaný, 1952. Strojopisná kopie, 33 s. Formát A4. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.

Literatura

BAŠUSOVÁ, Helena. *Vzpomínky paní Heleny Bašusové manželky MuDr. Václava Bašuse, osobního lékaře Aničky Tomanové*. Strojopisná kopie, 22 s. Formát A5. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.

Český misál pro neděle a význačné dny liturgického roku. 2. vyd. Praha: Česká katolická Charita, 1980. 654 s. ISBN neuvedeno.

HALÍK, František. *Anička Tomanová*. Strojopisná kopie, 1 s. Formát A4. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.

HALÍK, František. *Data Anny Tomanové z Pastvin č. 128*. Strojopisná kopie, 2 s. Formát A4. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.

Chudobka z Orlických hor: Životní píseň lásky a oběti stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové. 1. vyd. Ústí nad Orlicí: Flétna, 2014. 415 s. ISBN: 978-80-904947-5-6.

- LÉON-DUFOUR, Xavier, DUPLCY, Jean, GEORGE, Augustin, a kol. *Slovník biblické teologie*. 5. vyd. Velehrad: Křesťanská akademie Řím, 1991. 658 s. ISBN neuvedeno.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Kalich, 1956. 1405 s. ISBN neuvedeno.
- OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorace zvláštních skupin*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014. 196 s. ISBN 978-80-7465-116-8.
- PLATÓN. *Gorgias*. 4. vyd. Praha: Oikoymenh, 2000. 129 s. ISBN 80-7298-005-X.
- POSPÍŠIL, Ctirad, V. *Ježíš z Nazareta, Pán a spasitel*. 3. vyd. Praha: Krystal OP. 2006, 415 s. ISBN 80-85929-80-5.
- PITTEROVÁ, Marie, J., OP. Trpící Bůh? Starozákonní pohled na Boží „utrpení“. *Salve: revue pro teologii, duchovní život a kulturu*. Praha: Čs. Prov. Řádu bratří kazatelů, 2012. Ročník 22, číslo 4. ISSN 1212-6301.
- SVATOŠ, Ambrož, Maria, Bohumil, OP. *Osobní svědectví o Anně Bohuslavě Tomanové*. Znojmo: kopie vlastnoručního zápisu, 1999. 2 s. Formát A4. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Apoštol národů svatý Pavel*. 1. vyd. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 89 s. ISBN 978-80-7412-005-3.
- TOMAN, Bernard. *P. Bernard Toman, kněz, bratr Aničky Tomanové*. Strojopisná kopie, 2 s. Formát A5. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.
- VYCHITIL, Josef. *Vzpomínky na Aničku Tomanovou*. Strojopisná kopie, 13 s. Formát A5. Dost. v: Sdružení Anny Bohuslavy Tomanové, Klášterec nad Orlicí 1.

Internetové zdroje

- MACHOŇ, Miroslav. *Hroby světců* [online]. 2004-10-01 [cit. 2013-02-14]. In: <http://web.katolik.cz/feeling/3_1.htm>.
- MALÝ, Radomír. *Stigmatizované děvče z východních Čech. Immaculata* [online]. 2012-06-12 [cit. 14-02-2013]. In: <<http://immaculata.minorite.cz/?m=1&idc=t-254>>.
- GRUBEROVÁ, Jana. *Dvacátý světový den nemocných* [online]. 2012-02-11 [cit. 2015-03-04]. In: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=15904>>.
- STAJNER, Antonín, Maria, Filip. *Stigmatizovaná Anna Bohuslava Tomanová* [online]. 2012-08-16 [cit. 2013-02-14]. In: <http://farnost.rudoltice.info/wp-content/uploads/2012/06/Anna_Bohuslava_Tomanov%C3%A1-1.pdf>.

STAJNER, Antonín, Maria, Filip. *Stigmatizovaná Anny Bohuslava Tomanová* [online]. 2012-03-25 [cit. 2013-02-14]. In:

<<http://www.maticecm.cz/index.php?act=periodika&per=1&id=1&rok=2012&pact=3>>.

VOKÁL, Jan. *Dekret o zahájení přípravného řízení budoucí kauzy Anny Bohuslavy Tomanové* [online]. 2013-07-04 [cit. 2015-03-04]. In:

<<https://docs.google.com/file/d/0B2vup4xf9fomMXI0U1RwYzNObmM/edit?pli=1>>.

Anděl, aneb Blahořečení Aničky Tomanové? [online video]. 2014-06-13 [cit. 2015-03-04]. In:

<<https://www.youtube.com/watch?v=-ImonVMfeaE>>.

Chudobka Bílého Krále [online video]. 2014-11-13 [cit. 2015-03-04]. In:

<https://www.youtube.com/watch?v=AH6fWI0Wd_8>.

Seznam zkratek

Biblické zkratky jsou uváděny podle: *Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona:*

Ekumenický překlad. 3. vyd. Česká katolická charita, 1987. 1290 s. ISBN neuvedeno.

III. OP = Třetí řád svatého Dominika

A. B. Tomanová = Anna Bohuslava Tomanová

č. = číslo

čl. = článek

In: = dostupné v:

Ing. = inženýr

KKC = Katechismus Katolické Církve

M. = Maria

Mons. = monsiňor

MuDr. = doktor medicíny

P. = páter, kněz

S.T.L. = S. T. L. sacrae theologiae licentiatius (licenciát teologie)

s. = stran

str. = strana

ThDr. = doktor teologie

ThLic. = licenciát teologie

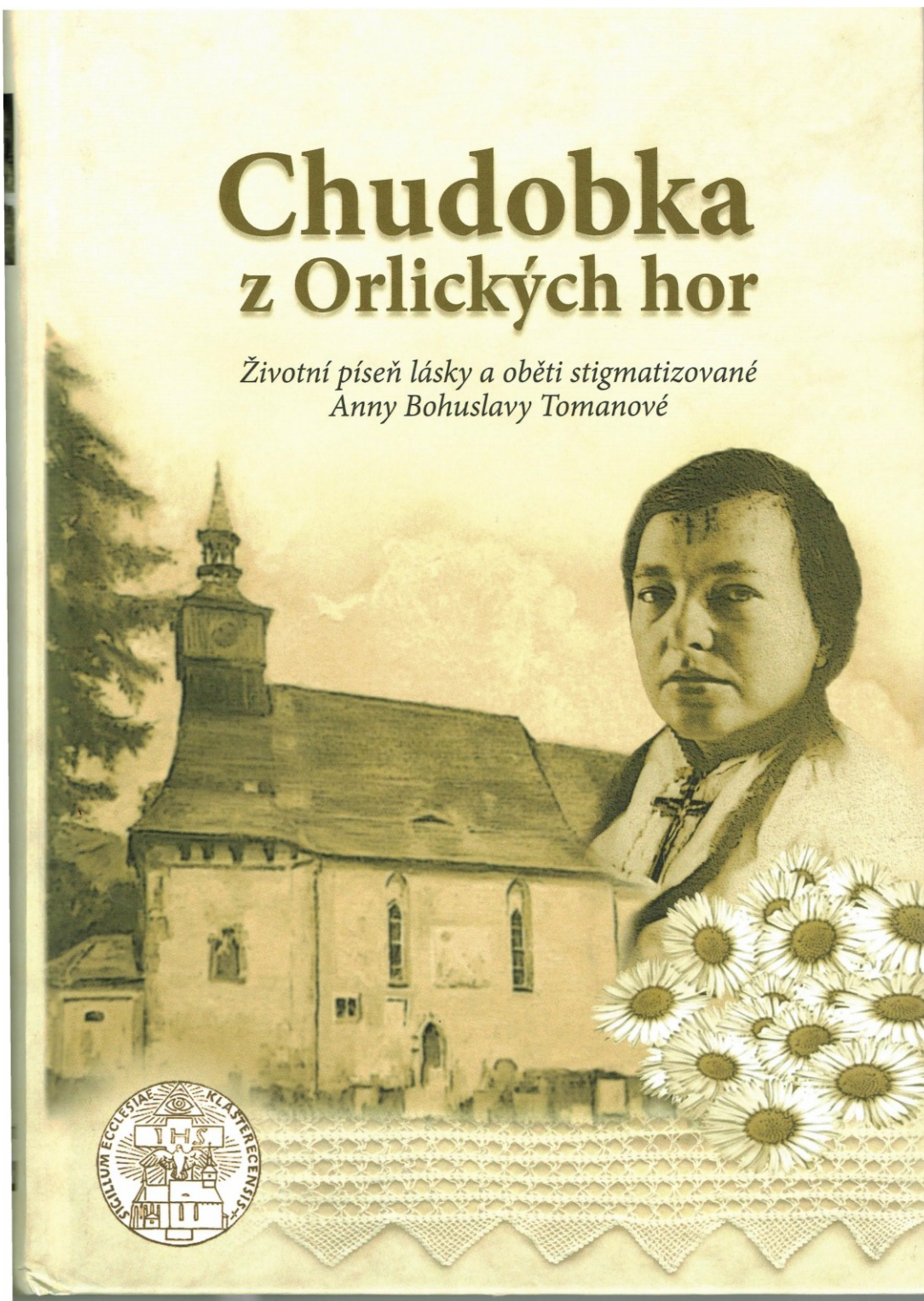
Seznam příloh

- 1) Fotografie přebalu knihy.
- 2) Fotografie rodiny Tomanovy.
- 3) Fotografie Anny Bohuslavy Tomanové a její maminky.
- 4) Fotografie stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové.
- 5) Fotografie stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové.
- 6) Fotografie Anny Bohuslavy Tomanové s P. Ambrožem Svatošem, OP a její pečovatelkou.

Příloha č. 1. Fotografie přebalu knihy.

Chudobka z Orlických hor

*Životní píseň lásky a oběti stigmatizované
Anny Bohuslavy Tomanové*

Příloha č. 2. Fotografie rodiny Tomanovy.

Příloha č. 3. Fotografie Anny Bohuslavy Tomanové a její maminky.

Příloha č. 4. Fotografie stigmatizované Anny Bohuslavy Tomanové.

Příloha č. 5. Stigmatizovaná Anna Bohuslava Tomanová.

**Příloha č. 6. Fotografie Anny Bohuslavy Tomanové s P. Ambrožem Svatošem OP a její
pečovatelkou.**

